Львівська національна музична академія імені М.В. Лисенка

Факультет оркестрових інструментів
Кафедра скрипки

Дипломна робота на здобуття ступеня «Магістр»

на тему:

МИСТЕЦЬКИЙ ВИМІР

УКРАЇНСЬКОЇ СКРИПАЛЬКИ ЛІДІЇ ШУТКО

Виконавець: студентка 2 курсу
денної форми навчання
профілізації «Скрипка»
спеціальності 025 «Музичне мистецтво»,
ступеня вищої освіти «Магістр»
АБРАМОВА Юлія Олександрівна

Науковий керівник: кандидат мистецтвознавства (Ph.D),
Доцент,професор кафедри загального та
спеціалізованого фортепіано та
кафедри камерного ансамблю та квартету
ЛНМА імені М.В. Лисенка
ДИКА Ніна Орестівна

Рецензент: Заслужений діяч мистецтв України,
кандидат педагогічних наук,
проректор із науково-педагогічної діяльності
та інноваційного розвитку ЛНМА
імені М.В. Лисенка,
професор
СОКОЛОВСЬКИЙ Юрій Анатолійович

Львів – 2022

ЗМІСТ

Вступ…..……4

Розділ 1. Становлення Львівської скрипкової школи та її представники ……..…..8

Розділ 2. Постать Лідії Шутко в історичному соціумі кінця XX – початку XXI століття……12

1.1 Становлення Л. Шутко як музиканта та виконавця……...12

1.1.1. Навчання у Львівській середній спеціалізованій музичній школі-десятирічці імені Соломії Крушельницької……...12

1.1.2. Навчання у Львівській державній консерваторії імені М.В. Лисенка……...14

1.1.3. Навчання в аспірантурі та стажування у знаменитих педагогів-скрипалів……...15

1.2 . Виконавська діяльність Лідії Шутко…….....16

1.2.1 Конкурсно-фестивальне життя …..…….…..…16

1.2.2. Концертна симфонічна і камерно-інструментальна діяльність скрипальки Лідії Шутко…….20

1.2.3. Камерно-інструментальна ансамблева творчість……..….22

Розділ 3. Педагогічна діяльність Лідії Остапівни Шутко…….…….29

1.1 Мистецький портрет скрипальки Л. Шутко……29

1.2 Педагогіка та методичні принципи Л. Шутко…….32

1.3 Репертуарна політика класу професора Л. Шутко……..34

1.4 Учні Л. Шутко…….……34

Висновки……...36

Додаток 1. Світлини з архіву Л. Шутко…….39

Додаток 2: Фото-автографи: Присвяти скрипальці Лідії Шутко. Першовиконання. Власні редакції Л. Шутко ……...46

Додаток 3: Лідія Шутко-солістка і диригенти…….…….....50

Додаток 4: Лідія Шутко – ансамблістка, камералістка.....53

Додаток 5: Інтерв'ю. Спогади……..……....58

5.1. Інтерв'ю Я. Горака. Лідія Шутко про О. Деркач і про конкурси……...58

5.2. О. Андрейко про свою дорогу Професор……70

5.3. Н. Цайтц-Райтель. Спогади про навчання у класі професора Л. О. Шутко……74

5.4. О. Божик про навчання у класі професора Л. Шутко……76

5.5. Піаністка А.Станько про співпрацю із знаменитою скрипалькою…77

5.6. Інтерв'ю Ю. Абрамової з Народною артисткою України, професором Лідією Остапівною Шутко……78

Додаток 6: Записи – CD, записи в Фондах Українського Радіо ……..…..80

Додаток 7: Нагороди. Лауреатства. Призи. Медалі. Премії. Грамоти…..83

Додаток 8: Репертуарний доробок скрипальки. Науково-методична праця Лідії Шутко……....85

Додаток 9: Професор Лідія Шутко і її учні…….90

Список використаних джерел……..95

ВСТУП

Актуальність дослідження. В наш час, коли за нашим вікном йде війна і люди втрачають все матеріальне – дуже важливо зберегти культурну спадщину і ті надбання, які наявні на даний момент. Оцифрування та внесення в єдину всесвітню павутину інформації про наших митців є дуже важливим, адже документи і архіви можуть згоріти, а в мережі Інтернет можна зберегти інформацію, яка допоможе при необхідності відновити паперові архіви. Цінність дослідження полягає в тому, що є можливість зібрати інформацію з перших вуст.

Дана робота висвітлює творчий і життєвий шлях української скрипальки, Народної артистки України, солістки, ансамблістки та камералістки, професора Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка Лідії Остапівни Шутко. Ім'я Л. Шутко – скрипальки світового рівня стоїть поряд із великими вітчизняними майстрами скрипкового виконавського мистецтва сьогодення, як то Олег Криса, Богодар Которович, Юрій Янкелевич, Давид Ойстрах, Леонід Коган, Богдан Каськів, Ольга Пархоменко й багато інших. Її, сповнене глибокого осмислення, насичене лірико-драматичне звучання та чисте інтонування на скрипці здобуло численну кількість прихильників у філармонічних залах не лише України, а всього Радянського Союзу, Польщі, Німеччини, Іспанії, Фінляндії, Румунії, Швеції та інших країнах.

Внесок Лідії Шутко у розвиток виконавсько-педагогічного скрипкового мистецтва України є неоціненно великий. Впродовж всього життя скрипалька веде активну концертно-гастрольну діяльність, здобувала лауреатства на найпрестижніших міжнародних конкурсах, виступає на найкращих сценах України, Європи, Світу. Одна з найяскравіших представників і, водночас, фундаторів львівської скрипкової школи, впродовж 54 річної педагогічної діяльності в Львівській національній музичній академії імені М. В. Лисенка виховала понад 100

студентів, значна частина яких продовжила вдосконалювати свою майстерність в провідних музичних закладах Європи, Канади та США. Випускники класу Ліді Остапівни Шутко викладають у вищих та середніх навчальних закладах України та за кордоном, успішно працюють в симфонічних та камерних оркестрах України, Німеччини, Англії, Чехії, Угорщини, Польщі, Іспанії, ОАЕ та інших країнах.

В своїх дослідженнях до постаті Лідії Шутко зверталися знані музиконавці: Марія Білинська, Зенон Дашак, Ніна Дика, Дагмара Дувірак, Любов Кияновська, Лєшик і Тереза Мазепи, Артур Микитка, Наталія Кашкадамова, Олександр Козаренко, Стефанія Павлишин, Георгій Павлій, Наталія Савицька-Швець, Вадим Стеценко, Алла Терещенко, Едуард Яворський, Ярема Якуб'як, Юрій Ясіновський та ін. На жаль, її особистість до нині ще не була висвітлена комплексно. Тому актуальність роботи полягає у різносторонньому дослідженні творчого шляху видатної української скрипальки і педагога Лідії Шутко та значущості її діяльності, яка є скарбом для музичної історії України, Європи і Світу.

Мета роботи – розкрити основні напрямки творчої діяльності української скрипальки Лідії Шутко у формуванні власного мистецького простору.

Завдання роботи обумовлені необхідністю реалізації поставленої мети, а саме:

- розглянути становлення та розквіт скрипкового мистецтва Львова в європейському та світовому контексті;

- на основі друкованих видань, статей, газетних матеріалів, рецензій, афіш дослідити і проаналізувати творчий шлях української скрипальки Л.Шутко;

- прослідкувати вплив львівської скрипкової школи на творчість артистки;

- дослідити внесок скрипальки у сольне та камерно-інструментальне ансамблеве виконавство мистецького простору ІІ пол. ХХ ст. - і до нині;

- розкрити значення концертного камерно-інструментального доробку українських і західноєвропейських композиторів у творчості скрипальки Лідії Шутко та його популяризації;

- дослідити педагогічну діяльність професора ЛНМА імені М. Лисенка Лідії Шутко;

- визначити основні педагогічно-методичні принципи професора Лідії Остапівни Шутко;

- висвітлити її науково-методичну діяльність;

- поповнити панораму спогадів про українську скрипальку, написані її сучасниками, студентами, партнерами по сцені, а також її особистими;

- залишити в історії музичного мистецтва вершинні професійні здобутки славної української скрипальки Лідії Шутко.

Об'єктом дослідження є скрипкове виконавське та педагогічне мистецтво.

Предметом дослідження є творча діяльність Лідії Шутко у контексті українського скрипкового мистецтва.

Матеріал дослідження: матеріали з архіву О. Цюка, батька Л. Шутко, афіші, програмки, фото- і відео-матеріали, інформація зі звітів та особової справи Л. Шутко з відділу кадрів ЛНМА імені М.В. Лисенка, матеріали з книжки «Сторінки історії ЛНМА імені М.В. Лисенка», статті в газетах, журналах, наукові дослідження, газетні вирізки з приватного архіву скрипальки, відкриті уроки професора, інтерв'ю, спогади друзів, колег про Л. Шутко, а також її особисті думки і спогади.

Методи дослідження: методологічна база роботи складається з ряду наукових методів:

- аналізу сольної, камерно-інструментальної творчості і педагогічної діяльності скрипальки;

- визначення внеску скрипальки в мистецьке життя другої пол. XX ст. - початку XXI ст., в реаліях часу.

Теоретичну базу роботи складають наукові дослідження**,** літературні джерела, преса, спогади сучасників та репертуарна політика української скрипальки Лідії Шутко.

Теоретична база дослідження: методичні роботи і дослідження О. Андрейко, Л. Ауера, І. Благовещенського, праці М. Білинської, Ю. Брейтбурга, Є. Гінзбурга, В. Григорьєва, Н. Дикої, В. Заранського, Б. Каськіва, Л. Кияновської, І. Менухіна, А. Микитки, Г. Павлія, Ю. Соколовського, І. Пилатюка, Н. Пилатюка, І. Чернова-Строй та численні ін.

Наукова новизна полягає у комплексному дослідженні творчого шляху та, зокрема, виконавської і педагогічної діяльності Лідії Шутко – видатної української скрипальки, солістки, камералістки і прекрасного педагога, яка присвятила своє життя розвитку української скрипкової школи та сприяла піднесенню рівня українського скрипкового виконавства.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, основної частини, висновків, додатків та списку використаних джерел. Основна частина вміщує три розділи: перший – розкриває історію скрипкового мистецтва виконавства загалом та, зокрема, Львівської скрипкової школи; другий - містить біографічні дані Лідії Шутко, що стосуються її життєвого і творчого шляху; третій – присвячений методам викладання, педагогічним принципам професора. Загальний об’єм роботи складає 103 сторінки, об’єм основного тексту - 37 сторінок. Список використаних джерел містить 113 позицій і 3 позиції іноземних джерел.

РОЗДІЛ 1

СТАНОВЛЕННЯ ЛЬВІВСЬКОЇ СКРИПКОВОЇ ШКОЛИ ТА ЇЇ ПРЕДСТАВНИКИ

Історія скрипкового виконавства на Львівщині сповнена яскравими сторінками, що бере свій початок ще з далекого минулого. У 1833 р. Галицьке музичне товариство (ГМТ) заснувало музичну школу, яку від 1852 р. називали консерваторією, а від 1919-го – Консерваторією Польського музичного товариства. У цьому закладі навчалися багато видатних діячів польського й українського музичного мистецтва. У другій половині XIX ст. у Львові виникло чимало невеликих приватних музичних шкіл.

В Галичині завжди була шановна і популярна скрипка. Як і в сусідній Польщі, Чехії, Угорщині й Румунії, вона і у нас є народним музичним інструментом. Охочих навчатися професійно високого мистецтва гри на скрипці було завжди багато. Ініціатором створення першої у Галичині скрипкової музичної школи для дітей був Кароль Ліпінський (1790-1861) – видатний скрипаль-віртуоз і композитор, який своєю майстерністю змагався зі славетним Нікколо Паґаніні (1782-1840), грав у Квартеті з Луї (Людвіг) Шпором (1784-1859), виступав у ансамблях з Робертом Шуманом (1810-1856) і Ференцом Лістом (1811-1886). Гастролював у країнах Західної Європи, Росії, Польщі, як соліст і ансамбліст. За заповітом Кароля Ліпінського були започатковані стипендії у консерваторіях Львова, Відня, Неаполя.

Тут також, періодично / епізодично працювали й інші видатні скрипалі, такі як Ігнац Шуппанціґ, французький композитор і скрипаль Жак-Фереоль Мазас, чех – Йозеф Башни, послідовник Кароля Ліпінського у львівському оперному театрі, поляк Станіслав Серванчинський, який пізніше став першим вчителем Г. Венявського і Й. Йоахіма [101].

Як самостійний навчально-методичний підрозділ Консерваторії у Львові кафедра скрипки розпочала свою діяльність у 1854 році і мала назву *«школа скрипки»*. Львівська середня спеціалізована музична школа-інтернат ніколи не була відокремлена від Консерваторії, адже в обох закладах переважно викладали одні й ті самі викладачі – високопрофесіональні музиканти-педагоги.

Від 1859 року у Консерваторію Галицького Музичного Товариства на педагогічну роботу був запрошений відомий польський скрипаль Кароль Козловський. У 1870-х роках тут працював також Зигмунт Брукман. Найвідомішими скрипалями ХХ ст., які представляли певний / тривалий період і зробили вагомий внесок у розвиток Львівської скрипкової школи були: Маурицій Вольфсталь (1855-1938), Вацлав Коханський (1905), Єлисавета Щедрович-Ганкевичева, яка стала першою українською професійною скрипалькою-педагогом в Музичному Інституті імені М. Лисенка у Львові, Євген Перфецький (1882-1936), Роман Криштальський (1899-1963), Осип Москвичів (1888- 1974), Юрій Крих (1907-1993), Вадим Стеценко (1914-1984), Павло Макаренко (1915-1995), Олександр Вайсфельд (1919-2000), Дмитро Лекґер (1896-1980), Олександра (Леся) Деркач (1924-2004), Богдан Каськів (нар.1941) та ін [25].

На початку ХХ ст. – у 1903 р. був заснований перший український навчальний заклад – Вищий музичний інститут, який від 1912 р. почав називатися іменем М. В. Лисенка. На базі Вищого музичного інституту імені М. Лисенка і Консерваторії Польського музичного товариства імені К. Шимановського в 1939 р. було створено першу в західних областях України Державну консерваторію, яка від 1944 р. носить ім'я М. Лисенка. Від 1940 року, а далі від 1944 року скрипку викладали на кафедрі оркестрових, а згодом на кафедрі струнно-смичкових інструментів. Першим завідувачем кафедри у 1948 – 1973 рр. був професор Дмитро

Лекґер (1896 -1980), діяльність якого сприяла розквіту скрипкового життя Львова. Знаний музикант від 1948р. і до останніх років свого життя працював у Львівській консерваторії імені М.В. Лисенка, завідував кафедрою скрипки, виховав цілу плеяду відомих музикантів і педагогів, де з-поміж інших: Г. Павлій, Б. Каськів, О. Ванькович-Когут, Б. Которович, Т. Шуп'яна-Маміконова, Ю. Онищенко, Л. Чайковська, Н. Пославська та ін. Від 1973 р. і до нині завідує скрипковим відділом ЛНМА імені М.В. Лисенка Заслужений діяч мистецтв України, професор Богдан Дмитрович Каськів (нар. 1941 р.), який за час педагогічної роботи виховав більше 60 скрипалів, які працюють солістами, оркестрантами і викладачами музичних навчальних закладів України і її межами. Поміж учнів Богдана Дмитровича Каськіва: Народний артист України, ректор ЛНМА імені М.В. Лисенка, професор Ігор Пилатюк, Народний артист України Петро Терпелюк, Народний артист України Артур Микитка, Народний артист України Сергій Бурко, Заслужений діяч культури Польщі, кандидат мистецтвознавства (Ph.D), професор Володимир Заранський, професор О. Когут, доцент Т. Сиротюк, численні лауреати та дипломанти міжнародних і регіональних конкурсів.

Одне з підтверджень високого рівня Львівської скрипкової школи є п'ятеро українських скрипалів, які невдовзі після закінчення Львівської середньої спеціалізованої музичної школи-інтернат здобули лауреатство Міжнародного конкурсу імені Н. Паганіні (Ю. Корчинський, Б. Которович, Д. Цитанова, С. Дяченко, М. Брилинський). Львівська скрипкова школа на нинішній час є визнаною і провідною в Україні. З часу відкриття КМШ і до наших днів на відділі завжди працювали непересічні педагоги, справжні майстри своєї справи.

Школа ніколи не втрачала творчого зв'язку зі своїм вишем. На відділі працювали і працюють нині провідні викладачі скрипки ЛНМА імені М. Лисенка. Свій вагомий вклад у розвиток у виховання учнів школи -

майбутніх представників українського скрипкового мистецтва зробив ректор Львівської Музичної Академії імені М.В. Лисенка, Народний артист України, професор І. Пилатюк. Серед його учнів: Ф. Кассік (лауреат міжнародних конкурсів імені К. Флеша, Угорщина; імені М. Лисенка, Україна; який нині працює концертмейстером оркестру Дрезденської філармонії); Назарій Пилатюк (Заслужений артист України, лауреат І премії Міжнародного конкурсу імені Ю. Янкелевича, Росія; імені К. Флеша, Угорщина; імені М. Лисенка, Україна; нині соліст-інструменталіст вищої категорії Національного будинку органної та камерної музики України (Київ, Україна), професор кафедри скрипки ЛНМА імені М.В. Лисенка); М. Стрельбицька, Б. Івасик (продовжує навчання у проф. В. Третякова в м. Кельні).

Професори Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка Д. Колбін, Г. Павлій, О. Когут, Ю. Соколовський, О. Андрейко, старший викладач О. Гаргай виховали прекрасне гроно знаменитих скрипалів: Ю. Остапчук, Н. Федюка, Л. Футорську, С. Сторожинську, А. Іваницького, Л. Краснюк, Т. Бервецького (продовжує навчання у Франції), Н. Самострокову. О. Гретчин, П. Тітяєва. На відділі проводяться майстер-класи з видатними скрипалями сучасності - О. Крисою, Б. Которовичем, І. Пилатюком, Л. Шутко, М. Стріхаржем, М. Комоньком, О. Шурготом, А. Беловим, Я. Романовським та ін..

Три покоління музикантів вийшли зі стін школи за 80 років. Це без перебільшення зіркова плеяда виконавців-солістів найвищого рангу, блискучих оркестрантів та ансамблістів, провідних педагогів багатьох навчальних закладів. Серед них лауреати найпрестижніших міжнародних та національних конкурсів, академіки, народні та заслужені артисти, професори, доктори та кандидати наук.

РОЗДІЛ 2

ПОСТАТЬ ЛІДІЇ ШУТКО В ІСТОРИЧНОМУ СОЦІУМІ КІНЦЯ XX-ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ

1.1 Становлення Л. Шутко як музиканта та виконавця

Лідія Остапівна Шутко народилась 21 липня 1947 року у Львові. Батьки не були пов'язані з музикою. Батько – Остап Цюк юрист за фахом, народжений на Галичині, а мати Оксана Цюк родом з Донбасу – працювала на шахті, пізніше закінчивши Київський політехнічний університет за фахом інженер-хімік. Одного разу, до батьків в гості прийшов друг, який запропонував маленькій Ліді щось *"пощипати"* на маленькій скрипочці і, перевіривши її музичний слух, запропонував організувати дует, щоб виступити з дитиною в концерті. З цього моменту і розпочався музичний шлях Лідії Шутко.

1.1.2 Навчання в Львівській середній спеціалізованій музичній школі-десятирічці імені Соломії Крушельницької

Після успішної здачі вступних екзаменів у 1954 р. Ліда поступила в перший клас музичної школи. До навчання ставилась дуже серйозно. Все, що вивчалось у школі Ліда не розділяє на основне та другорядне. Кожна книжка мала особливу цінність і відповідне місце. У книжках жодної помарки. Перший клас, як і всі кожен наступний, юна скрипалька закінчила «на відмінно» [Дод.1].

З-поміж вчителів музики початкового періоду [з першого по четвертий клас навчання] у Львівській десятирічці зустрічаємо імена прекрасних музикантів - Тюппа Олександр Сидорович (1927-1996), який навчався у класі Ф. Ямпольського в Дніпропетровську та у Львівській державній консерваторії імені М. Лисенка в класі Д. Лекґера; в четвертому і п'ятому класах – Негода Олександр Пилипович, а в шостому класі відбулась знаменна зустріч з професором – Лекґером Дмитром

Миколайовичем. З сьомого класу і до закінчення Львівської консерваторії імені М. Лисенка викладачем Ліди була Деркач Олександра Пилипівна (1924-2004) – Заслужена діяч мистецтв України, професор і вихователька прекрасних інструменталістів, засновниця Львівського Камерного Оркестру, який нині іменується ЛКО «Академія» [25, С.113].

Наставницькі поради майстрів композиції С.П. Людкевича, А.Й. Кос-Анатольського відіграли величезну роль в навчанні Ліди гри на скрипці. Якщо раніше її задовольняли самі уроки Вчителя, то згодом Ліда заданий музичний твір розбирала критично. Скрипалька старанно вивчала автобіографію композитора по пластинках, порівнюючи виконання конкретного музичного твору у виконанні різних музикантів, не пропускаючи жодного концерту гастролюючого скрипаля. *«Ліда*, - зі спогадів Батька, - *приходить до висновку, що при виконанні музичного твору у скрипаля повинні бути різноманітні відтінки гри на скрипці, як у співі співака. Ті самі слова, ті самі ноти пісні, а як легко розпізнаєш, не бачучи у вічі їх хорошого виконавця»*. Правильність висновку Ліди підтвердилась уже в десятому класі, коли Ліда брала участь в Республіканському конкурсі молодих виконавців музичних шкіл і музичних училищ УРСР за кращу гру [за матеріалами: Цюк О. Архіви донечки].

Перемогою ознаменувалася участь Лідії Шутко (тоді ще Цюк) в Республіканському конкурсі (вересень 1967 р.), після якого скрипалька могла обрати для подальшого навчання будь-яку консерваторію з існуючих у колишньому Радянському Союзі. Лідія могла навчатися в будь-якому вищому закладі. Вибір скрипальки зупинився на Львівській консерваторії імені М.В. Лисенка, де вона одразу стала студенткою другого курсу. Варто зауважити, що у вищий навчальний заклад 15-ти річну ученицю перевели одразу і, навіть не на початок курсу, а на сам кінець, - без всіляких іспитів. Звичай, навантаження було величезне, що

вимагало від юної скрипальки надзвичайних зусиль. Ліді потрібно було доздати всі атестаційні іспити в музичній школі і паралельно здати всі іспити в консерваторії за перші два курси, тому щоб встигати пограти на скрипці, Ліда змушена була займатись вночі.

1.1.2.Навчання у Львівській державній консерваторії імені М.В. Лисенка

У Львівській консерваторії імені М. Лисенка Лідія навчалася у класі скрипки - доцента О.П. Деркач; по камерному ансамблі у класі Дарії Філаретівни Колесси-Залеської. Багато з тих студентів, які навчалися в класі Олександри Деркач вже знали Ліду ще до того, як вона поступила в консерваторію, адже талановита скрипалька часто займалася у вільних аудиторіях. З перших лекцій Лідія почала грати в ансамблі з піаністкою Ідою Зиновіївною Поляк (1920-2008), яка здобула авторитету прекрасного концертмейстера, часто брала участь у міжнародних, всесоюзних і республіканських конкурсах з відомими інструменталістами і співаками. В подальшому вони разом їздили на конкурси, зокрема: Міжнародний конкурс Й.С. Баха (Лейпциг, 1972), імені П.І. Чайковського (Москва, 1974). До 1977 року (аж доки не виїхала з України), Іда Поляк була постійним концертмейстером Лідії Шутко.

60-ті роки XX століття стали особливо пам’ятними для Лідії. Особливо насиченим видався 1967 рік. Навчання, участь в студентських наукових конференціях, участь в концертних програмах на різних рівнях. Впродовж року Лідія взяла участь у численних звітних концертах студентів класу доцента О.П. Деркач; у концерті студентів квартету смичкових інструментів Львівської консерваторії імені М.В. Лисенка у складі: Лідія Цюк (Шутко) (скрипка), Іван Шутко (скрипка), Віталій Пивнов (альт), Олега Герети (віолончель); у концерті викладачів та студентів Львівської консерваторії. Лідія здобула перемогу в Республіканському творчому конкурсі молодих виконавців (1967, м. Київ):

здобула звання Лауреата Першої премії, а далі - з успіхом виступила на Фестивалі музичного мистецтва «Буковинська весна» в місті Чернівці.

Щораз оновлювався репертуар скрипальки. На випускному екзамені у виконанні Л. Шутко прозвучав улюблений концерт Д. Шостаковича для скрипки з оркестром №1 a-moll. Трудовий шлях Лідії Шутко у Львівській консерваторії імені М.В. Лисенка розпочався у 1968 році на посаді викладача скрипки і асистентом у класі професора Д. Лекґера на кафедрі струнно-смичкових інструментів. Водночас Лідія Шутко працювала солісткою Львівської філармонії.

1.1.3 Навчання в аспірантурі та стажування у знаменитих педагогів-скрипалів

Наступним етапом у професійному зростанні виконавської майстерності Лідії Шутко стало навчання в 1969-1971 рр. в аспірантурі Київської державної консерваторії імені П.І. Чайковського (клас професора Олега Криси, учня легендарного Давида Ойстраха). Під час вступного іспиту до аспірантури Лідії Шутко на вступному іспиті з-поміж членів журі був присутній був присутній професор Ю.І. Янкелевич, відомий скрипаль і педагог, автор знаної для скрипалів книги «Педагогическое наследие». Професор настільки був захоплений грою львів'янки виконуваних творів, де з-поміж інших: Концерт Й. Брамса, Фуга C-dur Й.С.Баха і «Циганка» Моріса Равеля, що запросив її на навчання до Москви у свій клас. Та з огляду на сімейні обставини Лідія не змогла прийняти цю привабливу пропозицію московського професора. Навчаючись на аспірантурі, Л. Шутко набула нових навичок у плані м'якості звуковидобування та максимальної якості у ставленні до прочитання музичного тексту.

Згодом, на період 1972-1974 рр. припадає стажування Лідії Шутко у Московській консерваторії імені П.І. Чайковського. Українська скрипалька

одночасно навчалася в класах професорів Д. Ойстраха та Ю. Янкелевича. *“Займатись одночасно у двох знаменитих педагогів,* – як згадує Л. Шутко, - *було надзвичайною удачею”*. На той час два знамениті педагоги представляли собою вершину скрипкової майстерності в усьому пострадянському просторі, тому навчання в них для Ліди було справжнім *«дарунком долі,* - про щось краще годі було й мріяти [58].

Концертний репертуар Лауреат Республіканського конкурсу Л. Шутко охоплює твори від найвідомішої світової класики до найсучасніших композиторів. Відомо, що Лідія також приймала участь в симфонічному конкурсі Київської державної консерваторії імені П.І. Чайковського на честь 200-річчя з дня народження Людвіга ван Бетховена. Л.Шутко виконала скрипковий концерт геніального німецького композитора D-dur, op. 61 - і це було в 1971 році, в часі закінчення аспірантури. В цьому ж році скрипалька виступала у програмах двох концертів в Польській Народній Республіці: в м. Ланьцут (16 червня 1971 року), а на наступний день 17 червня, - в м. Жешув. Повернувши до м. Києва, Лідія успішно здала іспити, до слова, всі - *«на відмінно»*. У програмі випускного концерту-іспиту Лідії Шутко, що відбувся 28 червня 1971 року, прозвучали : Й.С. Бах – Партита ре-мінор, Концерт № 2, Б. Барток – Фуга, Е. Шоссон – Поема, Е. Ізаї – Соната № 6 (творчий керівник – проф. О.В. Криса).

1.2 Виконавська діяльність Л. Шутко

1.2.1 Конкурсно-фестивальне життя

Надзвичайно важливим і насиченим цікавими мистецькими подіями для Лідії Шутко видався 1971 рік. Лідія наполегливо готувалася до запланованого на червень 1972 року Міжнародного конкурсу імені Й.С. Баха, що мав проходити у Німецькій Демократичній Республіці. Ще зі шкільних років Олександра Пилипівна Деркач привила Ліді любов до музики Й.С. Баха, який став найулюбленішим композитором скрипальки.

В період навчання у Львівській середній спеціалізованій музичній десятирічці скрипалька переграла всі Сонати і Партити Й.С. Баха, та все ж найулюбленішими були Фуги. *«Коли з'явилась можливість прослухатися на конкурс Й.С. Баха,* - як згадує Остап Цюк, батько скрипальки, - *а перед тим ще потрібно було заграти майже всю конкурсну програму в Києві, згодом в Москві, то вияснилось, що до участі в конкурсі приїхало аж 47 скрипалів! Це був грандіозний масштаб конкурсу! До фінального прослуховування в конкурсі з 47 учасників мало пройти лише двоє скрипалів».* В результаті до участі в конкурсі було обрано Лідію Шутко та Володимира Іванова (студента Ю.І. Янкелевича). І цього разу професор Ю. Янкелевич після прослуховування запропонував свою поміч Ліді, але вже в підготовці до конкурсу Й.С. Баха в м. Лейпциг. І Лідія з радістю погодилася. Під керівництвом професора Ю. Янкелевича скрипалька набула глибоко наповненої й проникливої манери звуковидобування, потрібних стилістичних рис у штриховій техніці, уміння передати глибину й барвистість образно-настроєвої палітри у музиці Епохи Бароко. Цікаво довідатися, що в часі конкурсу під час виступу української скрипальки один з членів журі - британський скрипаль Макс Росталь вже після другої частини Мі-мажорного концерту Й.С. Баха, встав, - і почав аплодувати.

Як відомо, в цей час всім виконавцям, які були відібрані до участі в Міжнародному конкурсі з унікальної музичної колекції в Москві на короткий час давали в користування колекційну скрипку. Директор колекції скрипаль В.М. Бистрожинський, який дуже тепло відносився до Лідії, запропонував їй підібрати скрипку на її вподобання. Лідія Шутко обрала скрипку роботи французького майстра Вільома. За інструмент поручилися відомі скрипалі Ю.І. Янкелевич та Д. Ф. Ойстрах, гарантуючи повну довіру до скрипальки. У підготовці до конкурсу Лідія майже щодня займалася з Ю.І. Янкелевичем, – це були плідні заняття. На Бахівський конкурс в (м. Лейпциг, 1971) заняття відбувалися, хоча періодично, і з Д. Ф. Ойстрахом. В пам'яті Лідії назавжди залишилося висловлювання

Юрія Ісаєвича, яке прозвучало як благословення: *«Забудь все, що я тобі казав, – грай так, як ти хочеш».*

Працюючи у Львівській державній консерваторії, Лідія весь свій вільний час використовувала для підготовки до участі в V Міжнародному конкурсі імені П.І. Чайковського (м. Москва, 1974). Підготовка до конкурсів такого високого рівня вимагала від виконавця наполегливості, впевненості і стабільності. Спілкування скрипальки з маестро Д. Ойстрахом, яке розпочалося ще в шкільні і продовжувалося в консерваторські роки, коли московський професор, будучи в добрих контактах із О. Деркач під час гастролей періодично приїжджав у м. Львів і завжди консультував її кращих учнів. Внаслідок занять Лідії з Давидом Ойстрахом, постать скрипальки набула яскравої екстравертивності в манері виконання та блискучого концертного викладу репертуару, в якому змогла філігранно відтворювати найвибагливіші авторські вказівки стосовно творення художнього образу скрипкового концерту. *«У володарки четвертої премії справжній артистичний темперамент,* - як зазначав Д. Ойстрах про конкурсантку Л.Шутко. - *Вона легко долає технічні труднощі і прекрасно відчуває стильові особливості виконуваного твору. Дуже переконливо розкрила Л. Шутко філософський зміст такого складного твору як концерт Д. Шостаковича»* [72, С. 21-22]. Збереглися спогади Д. Циганова, який із захопленням згадував про V Міжнародний конкурс імені П.І. Чайковського: *«Серед інших лауреатів конкурсу безумовно найбільшої уваги заслуговує Лідія Шутко зі Львова. Вона завоювала всезагальну симпатію, проявивши велику музичну обдарованість, індивідуальний почерк, артистичну ініціативу. Гра Шутко приваблює ясно і чітко вираженим творчим устремлінням. До числа її безсумнівних досягнень слід внести виконання у третьому турі Першого концерту Шостаковича. Взагалі, у кожному турі вона зуміла добре показати себе, і тому її положення впродовж конкурсу незмінно*

залишалось достатньо високим і міцним, що закономірно принесло їй четверту премію…» [70, С.5].

Член журі Міжнародного конкурсу імені П.І. Чайковського Михайло Бєляков в своєму інтерв'ю згадував про виступ Лідії на конкурсі*: «Лідія Шутко (четверта премія) – музикант, яка яскраво відчуває стильові особливості виконуваного. Найбільш показала основне своє достоїнство, на мій погляд, у повній мірі проявила себе у першому турі. Її трактування Концерту Моцарта A-dur (K-219) було, мабуть, взагалі найкращою інтерпретацією моцартівської музики на конкурсі, та і в бахівському розділі програми (крім неї, доречі, сказати, ніхто не ризикнув виступити з грандіозною C-dur'ною Фугою) вона, безсумнівно, проявила себе дуже сильною»* [111].

Лідія Шутко – учасниця багатьох престижних Міжнародних фестивалів, виступала з концертами по всьому СРСР – від Сахаліну до Прибалтики, а також у Польщі, Болгарії, Чехії, Фінляндії, Іспанії, Англії, Мексиці. Виконавиця була постійною учасницею і Міжнародних фестивалів в Україні, зокрема: «Віртуози», «Контрасти», «Київ-Мюзик-Фест», Фестиваль української музики імені А. Кос-Анатольського в м. Коломия. Як концертмейстер симфонічного оркестру Львівської філармонії, виступала в концертних програмах Міжнародного фестивалю в м. Фрайбурзі (Німеччина) [66].

1980 рік приніс Лідії Шутко ще одну перемогу - українська скрипалька стала Лауреатом Міжнародному конкурсу Я. Сібеліуса (м. Хельсінки, Фінляндія, Лауреат третьої премії).

Знакову роль в досягненні перемоги на конкурсі відводиться інструментарію. Тож на конкурсах Лідія Шутко грала на колекційних інструментах, де на конкурсі Й.С. Баха – звучала скрипка Жака Батіста Вільома, на конкурсі П.І. Чайковського – Зубуська скрипка Страдіварі, на

якій перед тим грав Коган, на конкурсі Я. Сібеліуса – Третьяковська скрипка Страдіварі.

1.2.2. Концертна симфонічна і камерно-інструментальна діяльність скрипальки Лідії Шутко

На той час, коли Лідія Шутко поступила на навчання до Львівської консерваторії імені М.Лисенка, ректором ВНЗу був Микола Філаретович Колесса (1903-2006) – геніальний український композитор, диригент. Він же і керував студентським симфонічним оркестром. Певний період Лідія була в цьому оркестрі концертмейстером. На кінець другого курсу Микола Філаретович хотів, щоб хтось зі скрипалів кафедри скрипки виконав Концерт П.І. Чайковського з симфонічним оркестром Львівської консерваторії. Було висунуто 5 претендентів, які хотіли б заграти цей концерт. Пройшовши конкурсний відбір, з п’яти найсильніших студентів, М. Колесса вибрав саме Лідію Шутко, аби вона заграла цей концерт з оркестром. Думка професора О.П. Деркач була вирішальною, тож Концерт довірили виконати Лідії Шутко. Для скрипальки це був перший дійсно справжній виступ, який відбувся у Львівській філармонії з Концертом П. Чайковського, який червоною ниткою пронизує всю її скрипкову кар’єру. Відомо, що Лідія Шутко виконувала цей твір дуже багато разів з різними диригентами, в різних країнах, на різних концертних сценах, та все ж перший виступ закарбувався в пам'яті назавжди.

Під час навчання у Львівській консерваторії імені М.Лисенка, професор Лідії – О.П. Деркач була керівником Львівського камерного оркестру, де певний час і скрипалька Л. Шутко була концертмейстером цього оркестру. І хоча Лідія віддавала перевагу сольній грі, Олександра Пилипівна завжди намагалася залучити її до гри в оркестрі (для загального розвитку). Окрім камерного оркестру, Лідія грала і в симфонічному оркестрі. Творчий шлях української скрипальки Л. Шутко збагачений співпрацею з багатьма іменитими українськими та зарубіжними

диригентами, де: С. Сондецкіс, А. Янсонс, В. Дударова. М. Колесса, І. Паїн, Д. Пелехатий, Ю. Луців, І. Юзюк, Р. Филипчук, І. Пилатюк, В. Чернушенко, Є. Шахназаров, В. Балей, А. Гарабекян, Х. Ерл, К. Хаґель, Т. Мандл, О. Ленард, А. Балкас, А.Гарабекян, Р. Ревакович, Г. Прім-Барґарт, Ф. Лозано, О. Геринович, Є. Товстуха та багато ін.

З великим почуттям обов'язку та напругою в наполегливій праці у Лідії пройшов і 1982 рік. Скрипкові партії з творів З. Кодаі, І. Стравінського, Й. Брамса Лідія Шутко провела / виконала впродовж 19 та 20 березня 1982 року в залі Львівської філармонії імені С.П. Людкевича за участю симфонічного оркестру під батутою гастролюючого диригента Ганса-Прім-Берграта (ФРН) [Дод.3]. З різними скрипковими програмами українська скрипалька виступила в 33 концертних залах як у Львові так і на виїзді, - за межами УРСР. Переважали сольні концерти.

Узбецька РСРС, Ташкент, філармонія, музичне училище……19-20.01.82р.

Туркменська РСР, Ашбахад, філармонія……..22.01.82р.

Таджикська РСР, Душамбе, філармонія, музичне училище……. 24-25.01.82р.

Киргизька РСР, Фрунзе, філармонія, музичне училище……...27-28.01.82р.

Тайга, Уссурійськ, с. Покрова, музична школа……...04.03.82р.

Радянська Гавань, музичне училище……06.03.82р.

Хабаровська, концертний зал інституту культури

(диригент – Климентьєв)……08.03.82р.

Далекий Схід, Владивосток, зал телебачення……...30.03.82р.

Чувашська АРСР, Чебоксари, філармонія…….15.10.82р.

«І, направду, з великою насолодою слухав гру Лідії Шутко, - зустрічаємо в одному із спогадів Миколи Колесси. - *Концерт мі-мажор (Баха) звучав у неї як сповідь, переповнений глибоким почуттям, а при тім*

стисло прорахований у кожній деталі. Тішуся, що у нашому місті маємо таких першорядних музикантів, які відповідають високому європейському рівневі» [63].

1.2.3. Камерно-інструментальна ансамблева творчість

Творче життя Лідії Шутко завжди супроводжували талановиті концертмейстери-камераліст, які були прекрасними сольними піаністами. На початку творчого шляху була піаністка Іда Поляк (1920-2008) з якою скрипалька часто їздила на відбіркові прослуховування до конкурсів, зокрема до конкурсу Й.С. Баха в м. Лейпциг, виступала з концертними програмами в містами України, Польщі. Далі – прекрасна музикант, піаністка, клавесиністка, органістка Анна Станько, яка після закінчення Ленінградської консерваторії приїхала до Львова. Анна Станько (нар. 1945р.) – Заслужена артистка України, артистка камерного ансамблю, викладач Львівської музичної академії. Творче життя ансамблю Л. Шутко - А. Станько тривало впродовж 1977-1987 років. За цей час відбулося багато концертів як у Львові, так і в гастрольних поїздках по містах колишнього УРСР та СРСР. Фактично, географія концертів обіймала всю територію колишнього Радянського Союзу [3]. Концертні виступи відбулись у всіх республіканських філармоніях. Також були участі у численних фестивалях, таких як: «Віртуози», фестивалях від Спілки композиторів, авторських ювілейних концертах-фестивалях, тощо. Цей період був насичений стажуваннями в Київській консерваторії, в Мінській консерваторії, в Литовській консерваторії у м. Вільнюс. Вагоме місце посіла співдружність з професором Київської консерваторії О.М. Пархоменко, якій ансамбль завдячував вдосконаленням виконавської майстерності. В часі інтерв'ю з професором А. Станько, яке відбулося 05/05/2022 року на кафедрі камерного ансамблю та квартету Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка (47 ауд.) пролунала незабутня фраза-характеристика: *«Л.О. Шутко притаманна надзвичайна*

працьовитість, принциповість, вимогливість – (в першу чергу до себе), – і ці риси в сукупності з непересічним талантом давали і дають найвищі результати».

Репертуар Лідії Шутко обширний, що дозволяло виконувати твори від музики епохи Бароко до сучасних шедеврів. Так, відбувся концерт до 2000 річчя від Різдва Христового, де у виконанні ансамблю (А. Станько – орган, Л. Шутко – скрипка) прозвучали Сонати старовинних композиторів – А. Кореллі та його послідовників Ф. Джемініані та Д. Тореллі, які захоплювали динамічним розмахом і драматизмом. Глибока проникливість у задум кожного з авторів стала можливою в ансамблі завдяки майстерній підтримці партії скрипки органним супроводом Анни Станько, яка була однією з небагатьох сміливців, які зуміли *«приборкати»* непростий інструмент у Львівському органному залі. Особлива плідність співпраці виконавців проявилася в інтерпретації Сонати Ф. Верачіні, яка вражала розмаїттям тембрової палітри. А в Сонаті Д. Тореллі «Біля гробниці» неочікувано свіжо й доречно прозвучали експресивні мотиви, типові для мистецтва ХХ ст. [52]. Цінно, що піаністка поділилася ще один цікавим спогадом зі спільних концертних поїздок камерного ансамблю у складі: Л. Шутко - А. Станько: *«В результаті прослуховування до конкурсу Я. Сібеліуса (1980), Л. Шутко отримала почесне право грати в конкурсі на колекційній скрипці роботи Страдіварі.*

Повертаючись з Далекосхідних гастролей додому (через Москву), Лідія Остапівна випозичила в колекційного фонду цей унікальний, безцінний інструмент. З величезною обережністю та відповідальністю ми прибули в аеропорт Внуково, щоб вилетіти до Львова. Поки Ліда стояла і обнімала ту скрипку так, щоб не дай бог щось не трапилось, я тримала в другому футлярі її іншу скрипку. І ось, при реєстрації білетів, за Лідою стояв один із пасажирів, певно військовий, і зауважив їй: «Девушка, что вы так обнимаете ту скрипку, как будто у вас там

Страдивари какой-то», на що Ліда відповіла «Да, это Страдивари», а він у відповідь їй: «Та да, знаем мы ваше Страдивари – на словах у вас у всех так…». Отака от історія» [Дод.5].

Пізніше концертмейстером в класі скрипки Лідії Остапівни Шутко була Сталі́на Ки́ва, яка певний час працювала з її студентами і часто їздила з спільними концертними програмами, де теж відбувалися цікаві історії. Ось одна із них. *«Ми коли виступали в Волгограді,* - як згадує Л. Шутко, - *то було написано «Сталіна Кива – концертмейстер». Після концерту до нас підходили там «старички» такі, з медалями, – то був якийсь концерт, пов'язаний, мабуть, з вітчизняною війною. Підходять до нас, значить, «старички» і кажуть «Вы так хорошо играли, так нам понравилось, а почему же вы не сыграли произведения Сталина? Мы же в афише прочитали…»,… а там же було вказано* «Сталіна Кива». *Це ж таке вигадати, уявляєш? Вони ще так страшно: «Ну что ж вы так… Приезжайте, играйте…, Сталина сыграйте».* Нині Сталі́на Ки́ва працює в Португалії [Дод.5].

З піаністкою Онищенко Лідією Трохимівною доводилося досить часто Лідії Остапівні їздити на прослуховування до конкурсів. Відбулися неодноразові виступи Лідії Шутко в ансамблі із Народною артисткою України, піаністкою Марією Крушельницькою, Народним артистом України Йожефом Ермінем. Дивовижний дует з Олександром Козаренком, талановитим українським композитором, доктором мистецтвознавства розпочався у 1994 р., коли до програми фестивалю «Контрасти» включили скрипкову сонату американського композитора Джона Корільяні. Композитор Джон Корільяні приїхати не зміг. У Лідії Шутко на той час не було піаніста-концертмейстера. Ніхто не погоджувався грати складну чотирьохчастинну сонату, а Олександр Козаренко погодився. І Лідія Остапівна вже з перших репетицій зрозуміла, що їй пощастило. *«В музиці не можна чогось недомовити, не пережити – потрібно повністю*

вкластись у музику» – кредо піаніста Олександра Козаренка. За час співпраці з піаністом в них ніколи не виникало суперечок, хіба щодо дисципліни репетицій. *«Неможливо уявити спізнення чи відміну репетиції у Л. Шутко,* – як згадував О. Козаренко про їхнє спільне музикування, - *під час якої скрипалька така ж зібрана і наповнена, як на концерті».* Композитор Олександр Козаренко присвятив скрипальці Лідії Шутко кілька творів: «Танго», де музика танго загадкова і тривожна, яка звучить зовсім не для танцювальних вечорів; Sonata quasi una fantasia для скрипки і фортепіано, а також Скрипковий концерт. Завдяки безмежній творчій енергії Лідія Шутко ніколи не зупиняється у своєму розвитку: активні концертні виступи впродовж понад п'ятдесять років є беззаперечним свідченням цього.

Лідія Шутко була активною виконавицею партії першої скрипки у складі струнних квартетів. Під час навчання у Львівській консерваторії імені М.В. Лисенка гра в квартеті відбувалася під керуванням професора Петра Пшенички (1895-1972) – відомого українського віолончеліста і педагога, який зробив вагомий внесок у розвиток галицького камерно-інструментального ансамблевого мистецтва. Пізніше (починаючи з 5-го курсу) Лідія грала під керівництвом українського альтиста, Заслуженого діяча мистецтв УРСР, кандидата мистецтвознавства, ректора Львівської консерваторії імені М.Лисенка, професора Зенона Олексійовича Дашака (1922-1993). В часі підготовки студентського струнного квартету в складі: Ліди Цюк (Шутко), Івана Шутко, Олега Герети і Віталія Пивнова до конкурсу в Льєжі (Бельгія), професор Зенон Дашак запросив до співпраці професора Московської консерваторії А. Г. Григоряна, якого всі скрипалі знають, як автора відомого збірника гам. Досі Лідія Остапівна з величезною вдячністю згадує ці незабутні заняття.

Тут також не можна не згадати й про Івана Івановича Шутко – чоловіка Л. Шутко. На початках він грав у квартеті з Лідією, а надалі все

життя підтримував і надихав дружину. Скрипаль Іван Іванович Шутко працював на посаді провідного викладача скрипкової гри у Львівській середній спеціалізованій музичній школі-інтернат імені Соломії Крушельницької. Починаючи з 1978 р. Лідія Шутко почала грати у складі квартету викладачів Львівської консерваторії у складі Л. Шутко (перша скрипка), Б. Каськів (друга скрипка), З. Дашак (альт), Х. Колесса (віолончель). Постійне збагачення репертуару, виконання нових творів, відродження несправедливо забутих сторінок квартетної музики, пошук власної інтерпретації вдавалися музикантам на високому професійному рівні, адже всі вони були яскравими солістами та великими прихильниками камерного музикування. Квартет мав настільки високий рейтинг, що його не лише постійно запрошували на гастролі по Союзу та за кордон, а й пропонували зробити штатним ансамблем. Часто за фортепіано сідав Народний артист України Олег Криштальський і тоді квартет ставав квінтетом, а бувало – й секстетом… Участь Львівського струнного квартету у Фестивалі камерної музики «Культур пограниччя» в м. Ланьцут (Польща) зазнав успіху: музиканти отримали високу оцінку преси: *«…наступний концерт зібрав прихильників струнного квартету Львівської державної консерваторії імені. М.В. Лисенка в складі: Л. Шутко (скрипка), Б.Каськів (скрипка), З. Дашак (альт), Х. Колесса (віолончель). Поряд з вдумливим, стилістично чітким виконання квартетів Перголезі, Гайдна, Людкевича, в концерті прозвучав один з найскладніших за концепцією камерних творів Д. Шостаковича – Фортепіанний квінтет (партія фортепіано – заслужений артист УРСР О. Криштальський)» ...*» [92].

Великим досягненням колективу слід назвати виконання квартетів Л. Бетховена оп.18 (27 квітня 1969р.; 1 червня 1970 р.) Не можна оминути участь Львівського струнного квартету в ювілейних авторських вечорах В. Барвінського (1988), С. Людкевича (1975, 1979,1980,1991), М. Колеси

(1979, 1983, 1989, 1994, 1998, 2003), М. Скорика (1980, 1998) та багатьох інших відомих композиторів.

Часто партію фортепіано також виконувала Жанна Пархомовська. *«Любителі камерної музики,* - як згадує Георгій Павлій, - *зустріли виступ струнного квартету викладачів Львівської консерваторії імені М. В. Лисенка у складі професора З. Дашака, в.о. професора Б. Каськіва, в.о. доцентів Л. Шутко та Х. Колесси. Виконуючи «Український квінтет» Б. Лятошинського (партія фортепіано – Ж. Пархомовська) та Квінтет№3 Д. Шостаковича, музиканти продемонстрували досконалу техніку, стійку інтонацію, ансамблеву злагодженість, впевненість навіть у найскладніших віртуозних епізодах»* [80].

«Активний пропагандист перлин світової класики струнний квартет львівської консерваторії у складі Б. Каськіва, Т. Шуп'яної, З. Дашака, Х. Колесси блискуче зіграв квартети Ц. Франка та Я. Сібеліуса» ...» [44].

«… Вперше в Україні прозвучала Симфонія-концерт для струнного квартету і симфонічного оркестру Л. Кніппера, зіграна квартетом Львівської консерваторії (Л. Шутко, Б. Каськів, З. Дашак. Х. Колесса) і симфонічним оркестром обласної філармонії під керівництвом Д. Пелехатого...» [76].

В листопаді 1992 р. Шутко Л.О. повернулася з гастрольної поїздки із Іспанії, де виступала в складі тріо «Страдіварі», разом з чеськими музикантами. Іспанська преса високо оцінила майстерність учасників міжнародного тріо і на шпальтах газет і журналів появилися рецензії про унікальне виконання сонати С. Франка, тріо Д. Шостаковича та Б. Сметани.

Львівський струнний квартет успішно виступав у Львові, гастролював майже в кожній області України, в багатьох регіонах СРСР та

за кордоном. До найяскравіших виступів Львівського струнного квартету можна віднести концерти в Київській консерваторії (1967, 1974, 1978), Донецькому інституті мистецтва, в Харківському інституті мистецтв (1975) в Київській філармонії (1975,1978, 1983), Мінський філармонії (1983), Московській Спілці композиторів (1975, 1980), у містах Швеції (1995), Франції (1997), Польщі (2000). Львівський струнний Квартет неодноразово виступали музичних фестивалях «Віртуози», «Контрасти», «Музика українського зарубіжжя», «Київська золота осінь», Фестиваль імені А. Кос-Анатольського, «Вересневі струни».

РОЗДІЛ 3

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЛІДІЇ ОСТАПІВНИ ШУТКО

1.1 . Мистецький портрет скрипальки Л. Шутко

Вагоме місце у творчості скрипальки Лідії Шутко займають твори українських, зокрема львівських композиторів, а також твори композиторів діаспори. Лідія Шутко є першою виконавицею творів Станіслава Людкевича, Анатоля Кос-Анатольського, Василя Барвінського, Миколи Колесси, Ісидора Вимера, Іштвана Мартона, Олександра Козаренка, Антіна Рудницького та інших.

Більша частина концертного репертуару Л. Шутко записана і зберігається в архівах Українського радіо і телебачення. Це твори найрізноманітніших стилів, жанрів і епох – від старовинних до найсучасніших музичних творів. Всесоюзна фірма грамзапису «Мелодія» видала платівку з її виступу на Міжнародному конкурсі імені П. Чайковського. Яскравій творчій індивідуальності української скрипальки присвячений фільм-концерт *«Грає Лідія Шутко»,* створений Українською студією документальних фільмів, який раніше часто транслювався по телебаченню. Також виданий компакт-диск, присвячений українській скрипковій сонаті (партія фортепіано проф. Олександр Козаренко). Разом з піаністом О. Козаренком записаний компакт-диск з творів Л. Бетовена, Б. Лятошинського, М. Скорика, О. Козаренко. Видані дуети для двох скрипок (із сином Остапом). Випущений компакт-диск із творів Д. Шостаковича.

Л. Шутко є часто запрошеною Головою комісії різних музичних конкурсів, а також головою державних екзаменаційних комісій [59].

«Скрипка співала про дивну красу карпатських гір, чудовий край благородних і мужніх людей, чисті і ніжні почуття. Останній змах смичка… і затишний зал Клубу творчої молоді вибухає оплесками. І в книзі відгуків Клубу з'являється ще один запис: «Ми захоплені прекрасною грою

скрипачки Лідії Шутко. Впевнені, що прийде час, коли людство збереться на велике свято музики в ім'я миру на землі. Аліса ді Вівейруш, член ради працівників культури Бразилії» [50].

Від своїх наставників – видатних музикантів Лідія Шутко увібрала культуру і багатство штриха, особливу увагу до авторського тексту, прагнення до природної краси і барвистому звучанню інструменту. Великий вплив на формування скрипальки зробило спілкування з М. Вайманом, Б. Гутніковим, О. Пархоменко, Л. Коганом, П. Бондаренко, О. Гороховим.

«Лідія Шутко – музикант з великої букви, її гра вирізняється високою культурою, блискучою технікою, багатством динамічної палітри», писала Х. Валькевич [53].

Вільне музикування, філігранна техніка, блискучий темперамент і проникливість характеризують прекрасний талант скрипальки і дозволяють їй однаково бути значущою в таких полотнах як Чакона Баха і Соната Брамса, блискучою в творах іспанських композиторів, задушевною і ліричною в українській музиці. Іспанська преса писала: *"Виконання програми українкою Лідією Шутко було унікальним"* [101]. *"Виконання Лідією Шутко концерту Баха – в кращих традиціях. Особливо зворушлива друга частина Відгуки з концерту в Німеччині"* [102]. *"Рівень витонченої динаміки та, особливо, тонкої колористики, продемонстрований Л.Шутко, викликав насолоду і радість, причому технічні проблеми були настільки легко подолані, що не відчувалося межі поміж композиціями та їх інтерпретацією"* - про концерт в Англії [116]. Лише завдяки неймовірній працьовитості і наполегливості, Лідія Шутко змогла побудувати колосальну міжнародну кар'єру в ті часи, коли це було майже неможливо, та ще й при тому проживаючи не в столиці.

Л. Шутко нагороджена багатьма преміями і відзнаками, з них численні Почесні грамоти Міністерства культури СРСР і УРСР. У 1981р. Л. Шутко присвоєно звання Заслуженої артистки УРСР, а в 1994 р. – Народної артистки України. У 2001 р. Л. Шутко відзначена преміями «Львівська слава» імені Станіслава Людкевича за популяризацію творів львівських композиторів [59].

«Кожен приїзд до нашого міста доцента Львівської державної консерваторії, заслуженої артистки УРСР Лідії Шутко – свято скрипкової музики. Лідія Шутко володіє необмеженою палітрою технічних можливостей, її гра відзначається образністю і піднесеною поетичною емоційністю. Репертуар її великий. Лише останнім часом ми мали можливість слухати у її виконанні цикли творів Брамса, Баха, Ізаї. У конкурсі, присвяченому 40-річчю Перемоги, Лідія Шутко грала твори Прокоф'єва, Шостаковича, а в другому відділенні – цикл творів Крейслера. Партію фортепіано виконувала Анна Станько». [М. Присухін, викладач Тернопільського музичного училища імені С. Крушельницької]

Великий вплив на формування індивідуальності скрипальки мало творче спілкування з Ольгою Пархоменко, яка прищепила Лідії Шутко любов до сучасної музики й відкрила безліч педагогічно-методичних секретів. Також вагомий слід у мистецькій натурі скрипальки залишило творче спілкування з Михайлом Вайманом, Борисом Гутниковим, Леонідом Коганом, Петром Бондаренком, Олексієм Гороховим, Ігорем Ойстрахом, Ігорем Безродним.

Про високий рівень гри Л. Шутко писали Д. Ойстрах, Д. Циганов, А. Кос-Анатольський, В. Григор'єв, М. Скорик, М. Колесса, Б. Которович, О. Криса.

Лідія Шутко – неймовірна представниця львівської скрипкової школи, яскравий представник скрипалів України XX-XXI ст. Вона –

взірець академізму, який дозволяє вільно переходити від одного стилю до іншого і впевнено виконувати програми одночасно різних епох – від строгого бароко до сучасної музики. Її вміння полягає в тому, що у своєму виконанні вона поєднує вдумливу інтелектуальність з глибиною переживань і раптовими спалахами експресії, не породжуючи у слухача почуття недоречності виконуваного[46]. Не випадково саме їй були присвячені такі різні за стилістикою, проте відповідні її мистецькій особистості твори українських композиторів, такі як Sonata quasi una fantasia О. Козаренка, Концерт для чотирьох солістів, оркестру, клавесина і органу В. Камінського, Фантазія І. Вимера та інші.

І, який би розмаїтий не був її репертуар, її улюбленою музикою, окрім Й. С. Баха, залишаються грандіозні полотна Й. Брамса, Д. Шостаковича, П. Чайковського, К. Шимановського, де повноцінно розкривається її неймовірна експресія.

1.2. Педагогіка та методичні принципи Л. Шутко

Творчий і педагогічний стаж української скрипальки Л. Шутко сягнув 54 років. Про її високу професійну майстерність писали Д. Ойстрах, Д. Циганов, А.Кос-Анатольський, В.Григор'єв, М. Скорик, Б. Которович, О.Криса.

Лідія Шутко постійно проводила численну науково-методичну роботу. Професор неодноразово виступає з лекціями з вирішення проблем скрипкового виконавства та методики викладання гри на скрипці. Вона є упорядником і редактором збірок концертно-педагогічного репертуару. У видавництві «Музична Україна» в її редакції були видані «Фантазія» І. Вимера (1983), збірка п’єс С. Людкевича, А. Кос-Анатольського, С. Мартона, М. Корчинського (1985), збірка п’єс М. Колесси – всі ці твори також були присвячені і вперше виконані скрипалькою. Також видана методична розробка «24 каприси П. Роде», стаття «На уроках професора

Ю. Янкелевич» [66]. А також були записані фондові записи на Київському радіо творів С. Людкевича «Чабарашка», «Голосіння»; А. Кос-Анатольського – «Романс» і «Фантазії на теми подільських весільних пісень» І. Вимера.

Надбанням кожного великого педагога є його думки, досвід, талант, передані його учням, зафіксовані в наукових дослідженнях, доповідях і виступах, редакціях і обробках, – найцінніший суспільний здобуток, що допомагає подальшому розвитку виконавського мистецтва, поглибленню знань про природу виконавського та педагогічного процесів [112]. Лідія Остапівна Шутко не тільки залишила цікавий теоретичний матеріал, а й усією своєю педагогічною діяльністю значно сприяла створенню та розвою львівської скрипкової школи. Професор по сьогоднішній день віддає всі свої сили улюбленій справі. *«Недостатньо лише прослухати учнів в класі, зробити їм зауваження, потрібно постійно вдумуватись в процес виконання, працюючи цілеспрямовано. Задач дуже багато. Треба у всьому розбиратися, все досконало продумати, все зважити. Якщо педагог прослуховує тільки студентів і виправляє його по нотах, говорячи «тут – те, там – так, а потім повтори», – то це не робота. Такий метод прийнятний лише на заключному етапі вивчення, коли вже все досконало продумано, доведено і вивчено»*, - як декларує Лідія Остапівна.

Лідія Шутко також завжди прагнула мудро використовувати систему відбору своїх учнів на конкурси, вирішуючи в індивідуальному порядку доцільність і придатність до участі в тому чи іншому конкурсі, прослуховуванні, в залежності від співвідношення конкурсу до характеру обдарованості учня, його стилю, а не від ступеню готовності тої чи іншої програми.

Успіхи та її методи навчання ґрунтуються на єдності принципів усвідомленого ставлення до виконуваного твору зі свідомим розумінням художньо-технічних можливостей учня. У Лідії Остапівни немає

«улюбленців». Кожен студент після закінчення ВНЗу повинен стати не лише добрим професіоналом, а й гармонійно розвинутою особистістю з великої літери. Її педагогічним кредо є повна віддача своїх творчих сил виконуваній роботі та тверда вимогливість, терплячість і, водночас, зичливість до кожного, кому вона передає свої знання.

Для своїх учнів вона є прикладом, як вести розміркований спосіб життя та в умінні перемагати людські негативні слабкості, такі як неточність, неакуратність, чванливість, пихатість, лінощі, заздрощі до успіхів інших. Професор користується високим авторитетом з-поміж колег і повагою студентів свого класу.

1.3. Репертуарна політика класу професора Л. Шутко

Правильний підбір репертуару, який би стимулював технічне зростання, образне мислення та поступове формування учня, - від маленьких простих задач до більш складних, – важливий методико-педагогічний принцип Л. Шутко. Так, прийшовши в клас Лідії Остапівни, кожен учень-скрипаль, який би він талановитий не був, обов’язково повинен зіграти гамму, арпеджіо, пройти/опанувати перший етюд Ф. Крейслера із урахуванням всіх штрихів, а вже потім, враховуючи якість зіграного, підбирається/рекомендується матеріал для вивчення. З-поміж обов’язкових творів, які проходять студенти в класі Л. Шутко зустрічаємо: концерти Л. Шпора, В. А. Моцарта, етюди П. Роде, Н. Паганіні та Г. Венявського та ін. В класі, після усвідомленого осмислення студентом разом з професором власних сил і можливостей, завжди толерується особиста думка студента у виборі подальшої програми.

1.4. Учні професора Л. О. Шутко

За період роботи у Львівській консерваторії Лідія Шутко виховала понад 100 скрипалів. Її випускники – аспіранти, викладачі музичних навчальних закладів, солісти та артисти симфонічних і камерних оркестрів, які успішно працюють в Україні та за її межами, зокрема в Австрії,

Німеччині, Польщі, Словаччині, Угорщині, Англії, Канаді, Греції. Серед випускників класу професора Л. Шутко є численні лауреати Міжнародних, Всеукраїнських, Всесоюзних конкурсів – Н. Цайтц, О. Дулиба, О. Шутко, П. Довгань, Н. Липецька, О. Куриляк, О. Дем'янчук, Я. Терещенко, В. Заранський, М. Курило-Семчишин, О. Петрик, М. Ясиновська, Я. Бабаський, О. Гаргай, О. Божик та ін. О. Дулиба і Н. Цайтц - перші лауреати Міжнародних конкурсів в класі професора Л. О. Шутко.[Дод.11]

Виступи Лідії Остапівни з концертними програмами аж ніяк не впливали на уроки зі студентами, оскільки вона додатково займалася з ними в позаурочний час. Студенти і аспіранти постійно виступали як з сольними концертами, так і в супроводі камерних і симфонічних оркестрів, а також є активними учасниками майстер-класів в Україні та закордоном.

Лідія Остапівна є завжди бажаним консультантом та ініціатором проведення майстер-класів для педагогів і учнів Івано-Франківського, Хмельницького, Криворізького, Рівненського, Дрогобицького, Ужгородського, Дніпропетровського, Вінницького музичних училищ, а також в Київській, Одеській, Харківській консерваторіях. Лідія Шутко неодноразово запрошена як член і голова журі скрипкових конкурсів у Львові, Києві, Маріуполі, Кривому Розі, Кишиневі та ін. Працювала головою екзаменаційних комісій в Криворізькому музичному училищі, Харківському інституті мистецтв, Ужгородському музичному училищі, а також - відповідальним членом комісії Міністерства культури України по питаннях перевірки Харківського інституту мистецтв.

Висновки

Становлення Львівської скрипкової школи сягає далекого минулого. У закладах вищої та середньої спеціалізованої музичної освіти Львова завжди навчалися та працювали видатні діячі польського й українського музичного мистецтва, а в другій половині XIX ст. Львівщина стала його осередком. Весь цей фундамент заклався в основу музичної підготовки української скрипальки. Лідія Шутко – одна з найяскравіших представників XX-XXI ст. львівської скрипкової школи і України загалом, вона досконало сформований музикант з величезним досвідом і високопрофесійними навичками, яка увібрала в себе найкращі риси й традиції радянської скрипкової школи, яка вважалася однією з найсильніших у світі. Прослідковуємо три основні джерела, з яких скрипалька почерпнула свої професійні навички, а саме: фундаментальне навчання у Львівській консерваторії в Д. Лекґера й О. Деркач, навчання в аспірантурі в О. Криси й О. Пархоменко, заняття з Ю. Янкелевичем у підготовці до конкурсу імені Й. С. Баха, а також уроки з Д. Ойстрахом на шляху до лауреатства в Конкурсі імені П. Чайковського.

Розкриваючи значення концертно-камерного доробку, можемо стверджувати, що в репертуарі Лідії Шутко, яка володіла «справжнім артистичним темпераментом» (Д. Ойстрах), «індивідуальним почерком, артистичною ініціативою» (Д. Циганов) знаходяться всі найвідоміші твори світової класики, написані для скрипки, де чільне місце посіли полотна українських композиторів – С. Людкевича, І. Вимера, А. Кос-Анатольського, М. Колесси, Є. Станковича, В. Барвінського, А. Рудницького, М. Скорика, О. Козаренка, В. Камінського, значна частина яких була вперше виконана і редактована скрипалькою.

Дослідивши успішний внесок Лідії Шутко у сольній кар’єрі, ми також розглянули її активну камерно-ансамблеву виконавську діяльність. Все своє життя скрипалька грала з талановитими піаністами, які

супроводжували її сольну гру або ж виступали з нею в камерних ансамблях. У різний період творчості її партнерами були піаністи Іда Поляк, Лідія Онищенко, Анна Станько, Сталіна Кива, Олег Криштальський, Жанна Пархомовська, Марія Крушельницька, Йожеф Ермінь, Олександр Козаренко. Тривалий час Л. Шутко була однією із постійних учасників Львівського струнного квартету у складі: Л. Шутко (1 скрипка), Б. Каськів (2 скрипка), 3. Дашак (альт), Х. Колесса (віолончель), творчість якого пов'язана із популяризацією кращих взірців української та західноєвропейської музики, відродження несправедливо забутих сторінок квартетної музики.

Народна артистка України Лідія Остапівна Шутко, лауреат найпрестижніших Міжнародних та Всеукраїнських конкурсів, професор Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка є співзасновником і лідером львівської скрипкової школи. За свій тривалий творчий шлях Лідія Остапівна виховала понад 100 скрипалів, багато з яких стали лауреатами Міжнародних та Всеукраїнських конкурсів. Важливо зауважити, що значна частина енергії Лідії Шутко акумулюється і в її талановитій музичній родині. Лідія Шутко виховала двох прекрасних синів-музикантів – старшого Юрія, знаного українського флейтиста, лауреата Міжнародних конкурсів, соліста Національної філармонії України, володаря титулу «Золота флейта України» та молодшого сина Остапа – українського скрипаля, лауреата Міжнародних конкурсів. Вони продовжують кращі мистецькі традиції родини Шутко, виступають у спільних концертних вечорах вже разом зі своїми дітьми - талановитими музикантами. Династія Шутків, безперечно, заслуговує на почесне місце серед видатних культурних родин України на чолі з визначною фігурою в музичному виконавстві та скрипковій педагогіці всієї України Лідією Шутко.

Аналізуючи її педагогічну діяльність, можемо сказати, що основними педагогічно-методичними принципами Лідії Шутко завжди були і є прогресивні погляди на сучасне скрипкове мистецтво, акумуляція західної і східної методик викладання, індивідуальний підхід до кожного студента, опора на методику Ю. Янкелевича при проведенні уроку, високий професіоналізм та абсолютна щирість у всьому.

Підсумувати наше дослідження можна висловлюванням професора Лідії Остапівни Шутко, в якому точно переданий весь принцип її педагогіки : *«Везіння мінливе. Випадково заграти погано – можливо, але випадково заграти добре – ніколи».*

Додаток 1

Додаток 1: Світлини з архіву Л. Шутко

Портрет Лідії Шутко (2002 р., фото Сергія Смирнова)

1955 р. Верхня лінія,
друга справа – учениця Музичної школи 10-річки 1-а класу Лідія Цюк (Шутко)

Фото 4 – Ліда на Республіканському конкурсі молодих виконавців у 1967

.

КУЛЬТУРА і ЖИТТЯ

ОРГАН МІНІСТЕРСТВА КУЛЬТУРИ УРСР ТА РЕСПУБЛІКАНСЬКОГО КОМІТЕТУ ПРОФСПІЛКИ ПРАЦІВНИКІВ КУЛЬТУРИ

ПЕРЕМОЖЦІ

Сьогодні ми знайомимо наших читачів з молодими талантами республіки — переможцями творчих конкурсів.

Серед скрипалів першу премію та звання лауреата присуджено студентці Львівської консерваторії імені М. В. Лисенка Лідії Цюк.

Другу премію та звання лауреата — студентці Одеської консерваторії імені Неждановой Лідії Мордкович.

Третю премію та звання лауреата — студенту Київської консерваторії імені П. І. Чайковського Геннадію Гофману.

Нагороджено дипломами I ступеня студента Харківського інституту мистецтв Міграна Авітісяна, II ступеня — викладача Львівської консерваторії Магдіса Вайснера, III ступеня — студентку Київського музичного училища імені Р. Глієра Аїду Слободник.

Лідія ЦЮК.

Перемога Лідії в Республіканському конкурсі (Вересень 1967 р.)

Зі студентами на гастролях у м. Коломиї 1970 р.

Жешув – з подругами з камерного оркестру

1971р.

1972 р.

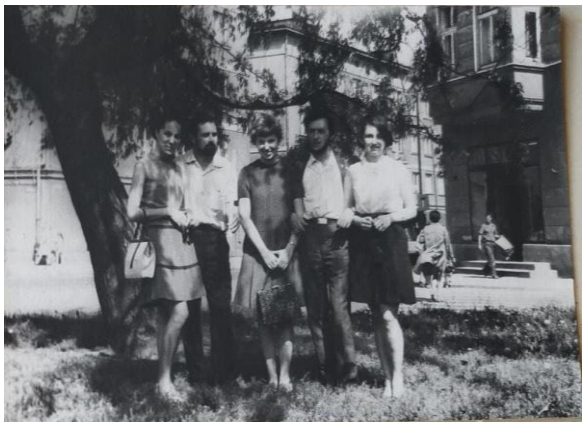

Концерт Л. Шутко у ПНР м. Ланьцут
16 червня 1971 р.

УСПЕХ СКРИПАЧКИ

«Советская Киргизия»

В малом зале филармонии состоялся вечер скрипичной музыки. Перед фрунзенским зрителем с успехом выступила лауреат международных конкурсов, заслуженная артистка Украинской ССР Лидия Шутко.

Творческий путь артистки начался в детской музыкальной школе. Затем учеба во Львовской консерватории у профессора А. Деркач и в аспирантуре Киевской консерватории у О. Крысы. Чуть позже — стажировка в Московской консерватории у Д. Ойстраха и Ю. Янкилевича.

За это время Л. Шутко трижды стала лауреатом международных конкурсов имени И. Баха в Лейпциге в 1972 году, П. Чайковского в Москве в 1974 году и Я. Сибелиуса в Хельсинки в 1980 году.

9 февраля 1982 г.

На снимке: играет Лидия ШУТКО.

Фото В. Алексеевского.

9.02.1982 р.

Після виступу

1976 р.

Лідія та син Остап, 1978 р.

Після концерту, 1978 р.

Львівська філармонія, 1980

30.10. 1983 р. не стало А. Й. Кос-Анатольського – після концерту пам'яті композитора

Виступ сина Остапа зі скрипкою, 1985 р.

Виступ сина Юрка з флейтою, 1985 р.

Львівська філармонія, 1986р.

1985 р.

Лідія з матерями: своєю та чоловіка, та сином Юрком

О. Пархоменко, Л. Шутко, І. Шутко, О. Дулиба

Домашні заняття

Лідія та Іван Шутко

1982р.

Лідія Шутко зі своєю наставницею О.П. Деркач, товаришами по праці: Б.Каськівим і М. Вайцнером та сином Юрком на 1-травневій демонстрації
1974р.

газета «Правда» М. Давидов:
«Повертаються з нагородами» після
конкурсу Й.С. Баха в м. Лейпциг
22.06. 1972 р

Портрет Л. Шутко
Автор – художниця
М. Григорійчук
2002 р.

З професорами кафедри скрипки
Львівської національної музичної
академії імені М. В. Лисенка

Концерт пам'яті Лесі Деркач
07. 12. 2005 р. у Великому залі
Львівської національної музичної
академії імені М. В. Лисенка

Л. Шутко після концерту до 35-річчя творчої діяльності

Скрипки з приватної колекції Л. Шутко. Посередині – перша скрипка Народної артистки України

Після концерту у Львівській філармонії.
Сидить композитор М. Колесса. Стоять: І. Пилатюк,
М. Крушельницька, О. Козаренко, Л. Шутко, І. Шутко, Ю. Луців

Додаток 2: Фото-автографи: Присвяти скрипальці Лідії Шутко. Першовиконання. Власні редакції Л. Шутко

У багатому на ювілеї 1979 році – 40-річчя возз'єднання Західноукраїнських земель в єдиній УРСР у складі СРСР, 40 сезон Львівської обласної філармонії, 100-річчя від Дня народження львівського композитора, народного артиста СРСР, лауреата Державної премії імені Т.Г. Шевченка Станіслава Пилиповича Людкевича, Лідія брала активну участь у всіх концертах на честь цих знаменних подій як у Львові, так і на виїздах.

Концерти з творів 100-річного ювіляра проходили впродовж 1979 та 1980 років в концертних залах Львова, Києва, Москви, Азербайджана. За виконання Лідії Шутко п'єс «Роздум» та «Чабарашка», сторічний ЮВІЛЯР подарував Ліді п'єсу «Голосіння» з автографом. (Фото-автограф 1)

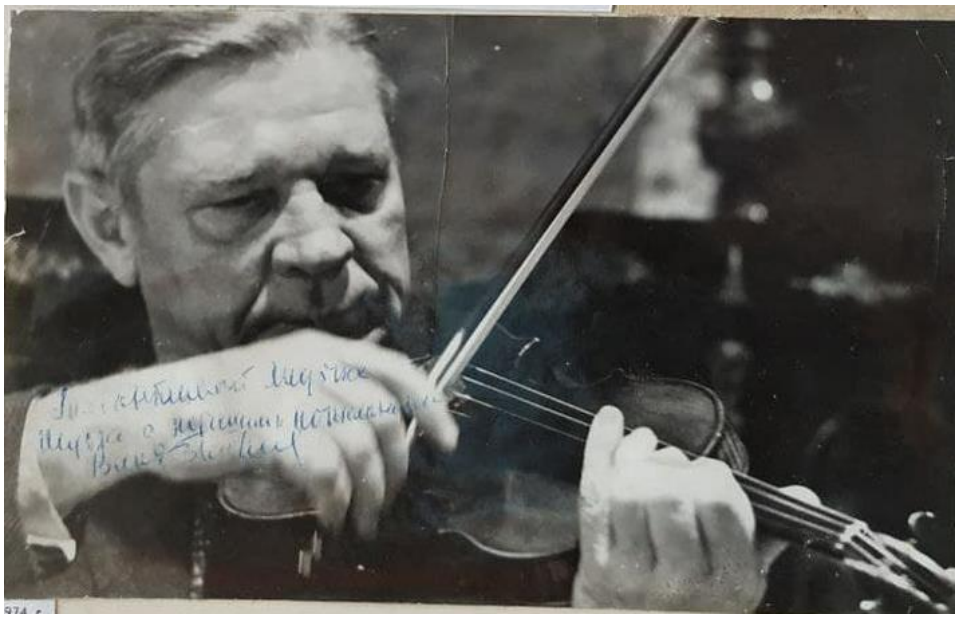

В. Бистрожинський – директор Третьяковської колекції унікальних інструментів у Москві: *«Талантливой Лидочке ….. с наилучшими пожеланиями»*

Автограф Станіслава Людкевича

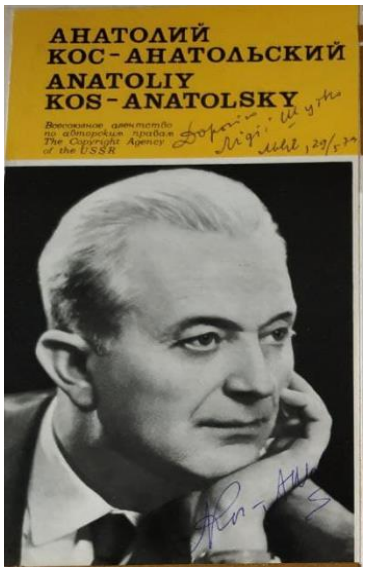

Автограф Анатоля Кос-Анатольського *«Дорогій Лідії Шутко. Львів 29.05.1976 р.»*

Твори в редакції Л.О. Шутко:

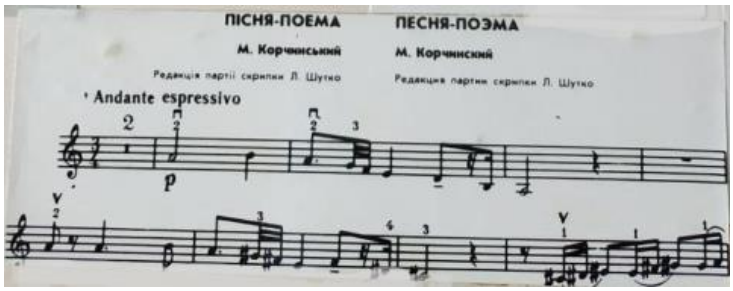

М. Корчинський - Пісня-поема

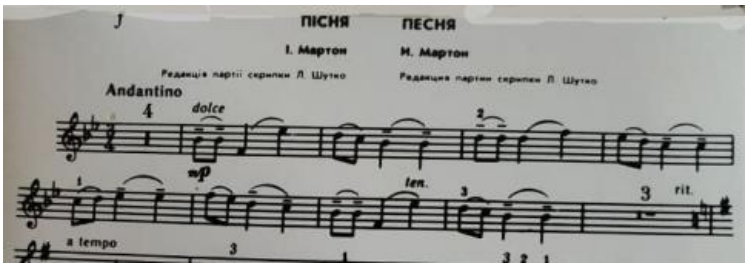

І. Мартон - Пісня

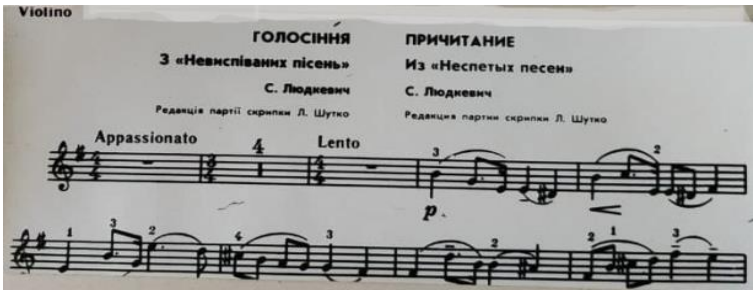

С. Людкевич – Голосіння з «Невиспіваних пісень»

А. Кос-Анатольський – Фантазія на тему власної пісні «Ой ти дівчино з горіха зерня» для скрипки в супроводі фортепіано.

Автограф А. Кос-Анатольського: *«Дорогій Лідії Шутко на щастя і славу!»* 18.05.1976

А. Кос-Анатольський – Мазурка

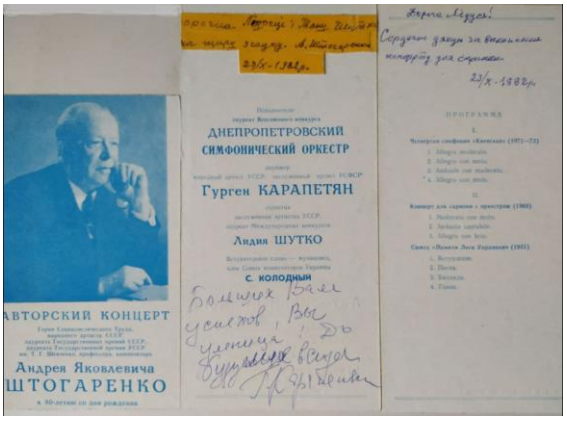

Автографи Андрія Штогаренка : *«Дорогим Лідочці і Івану Шутко на щиру згадку. А. Штогаренко», «Дорога Лідуся! Сердечно дякую за виконання концерту для скрипки. 23.10. 1982»*
і диригента Г. Карапатєняна: *«Больших Вам успехов, Ви умница! До будущих встреч!»*

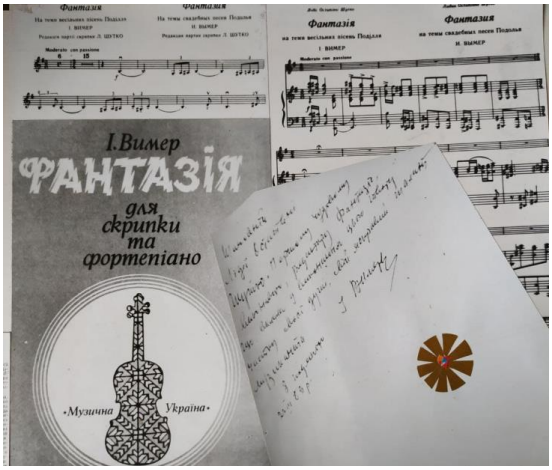

Присвячення Фантазії для скрипки і фортепіано Ісидора Вимера для Лідії Шутко.
Автограф самого композитора: *«Шановній Лідії Остапівни Шутко, Першому чудовому виконавцю, редактору Фантазії, що вклала у виконання цього твору чистоту своєї душі, свій яскравий талант музиканта. 23.03.83р.».*

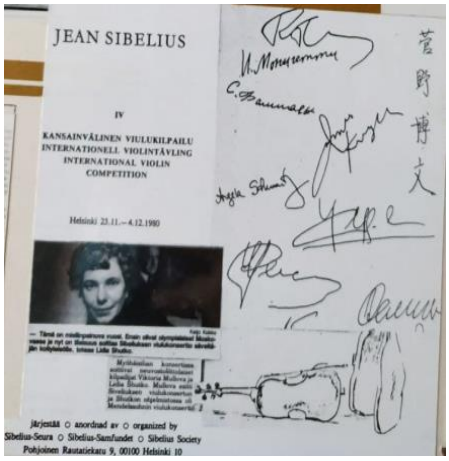

Автографи членів журі Міжнародного конкурсу Я. Сібеліуса (Гельсінкі) 1980 р.

Скрипалька Лідія Шутко в роботах художників, 1980 р.

Першовиконання і присвяти українській скрипальці Лідії Шутко:

1. Людкевич С. – «Чабарашка»
2. Людкевич С. – «Роздум»
3. Людкевич С. – «Голосіння» з «Невиспіваних пісень»
4. Кос-Анатольський А. – «Романс»
5. Кос-Анатольський А. – «Мазурка»
6. Кос-Анатольський А. – Фантазія на тему власної пісні «Ой ти дівчино з горіха зерня» для скрипки в супроводі фортепіано
7. Вимер І. – «Фантазія на теми подільських весільних пісень»
8. Козаренко О. – Sonata quasi una fantasia
9. Козаренко О. – «Танго»
10. Козаренко О. – Скрипковий концерт
11. Камінський В.– Концерт для чотирьох солістів, оркестру, клавесина і органу
12. Мартон І. – «Пісня»
13. Корчинський М. – Пісня-поема
14. Штогаренко А. – Концерт для скрипки з оркестром

Додаток 3: Лідія Шутко – солістка і диригенти

Після концерту:
Лідія Шутко і Микола Колесса.
Прозвучав концерт під
диригуванням Заслуженого
діяча мистецтв УРСР,
професора М. Колесси
02.04.1972 р.

Виступ у Львівській філармонії:
скрипалька Лідія Шутко і
диригент Ісак Паїн
22.12.1972 р.

Виступ Лідії Шутко з симфонічним оркестром під батутою Олексія Гуляницького, диригента Кримської філармонії
1978 р.

Концерт у Львівській філармонії

1980 р.

Звучить скрипковий концерт Д.Шостаковича.

Солістка Лідія Шутко. Львівська філармонія, 1986 р.

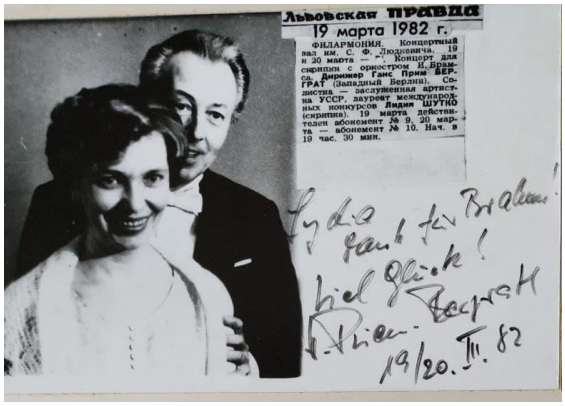
Львовская правда
19 марта 1982 г.
ФИЛАРМОНІЯ. Концертный зал им. С. Ф. Людкевича. 19 и 20 марта — в 7 ч. Концерт для скрипки с оркестром И. Брамса. Дирижер Ганс Прим БЕРГРАТ (Западный Берлин). Солистка — заслуженная артистка УССР, лауреат международных конкурсов Лидия ШУТКО (скрипка). 19 марта действителен абонемент № 9, 20 марта — абонемент № 10. Нач. в 19 час. 30 мин.

Л. Шутко з німецьким диригентом Гансом Прім Бергратом, та його автограф
1982 р.

СУББОТА 31 березня
КОНЦЕРТНИЙ ЗАЛ
Абонемент № 4
СИМФОНІЧНИЙ КОНЦЕРТ
Диригент — народний артист УРСР
Оленсій ГУЛЯНИЦЬКИЙ
Солістка — лауреат всесоюзних конкурсів
Лідія ШУТКО
ПРОГРАМА:
Ф. ШУБЕРТ — Симфонія № 3
Ф. МЕНДЕЛЬСОН — Концерт для скрипки з оркестром
Д. РОССІНІ — Увертюра до оп. „Сеньйор Брускіно"
Дійсний абонемент № 4

ПОНЕДІЛОК 22 лютого 1971 р.
Київська державна філармонія
Київська державна консерваторія
КОЛОННИЙ ЗАЛ ім. М. В. ЛИСЕНКА
107-й СЕЗОН
ЛЮДВІГ ВАН БЕТХОВЕН
СИМФОНІЧНИЙ КОНЦЕРТ
до 200-річчя з дня народження
ПРОГРАМА
Увертюра „Коріолан"
Концерт для скрипки з оркестром ре мажор
Концерт для фортепіано з оркестром мі бемоль мажор
Участь беруть
СИМФОНІЧНИЙ ОРКЕСТР
КИЇВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ КОНСЕРВАТОРІЇ
ДИРИГЕНТИ—
Хорхе ЛОПЕС
студент III курсу
Йозеф ІДЗЕЛІС
студент IV курсу
(клас в. о. професора М. М. Каверштейна)
Михайло СЕЧКІ
СОЛІСТИ—
Лідія ШУТКО (СКРИПКА)
(заслужена артистка УРСР)
О. В. Криса)
Юрій ДИКИЙ (РОЯЛЬ)
(заслужений артист РРФСР)
Т. П. Кравченко)
Початок о 19 год. 30 хв.

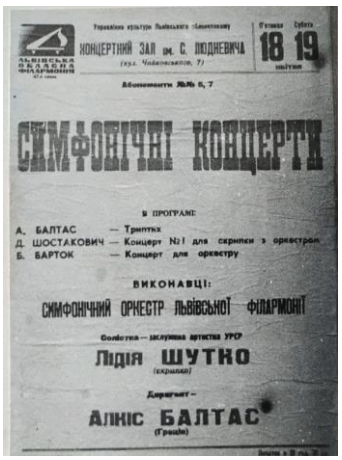
Управління культури Львівського облвиконкому
КОНЦЕРТНИЙ ЗАЛ ім. С. ЛЮДКЕВИЧА
(вул. Чайковського, 7)
Неділя 18 Субота 19 квітня
Абонементи №№ 6, 7
СИМФОНІЧНІ КОНЦЕРТИ
В ПРОГРАМІ:
А. БАЛТАС — Триптих
Д. ШОСТАКОВИЧ — Концерт №1 для скрипки з оркестром
Б. БАРТОК — Концерт для оркестру
ВИКОНАВЦІ:
СИМФОНІЧНИЙ ОРКЕСТР ЛЬВІВСЬКОЇ ФІЛАРМОНІЇ
Солістка — заслужена артистка УРСР
Лідія ШУТКО (скрипка)
Диригент —
АЛЬГІС БАЛТАС (Греція)

Лідія Остапівна на репетиції…
Захід Хакназаров – диригент Узбекської РСР.
Ташкент, 1980 р.

Додаток 4: Лідія Шутко – ансамблістка, камераліст

Зліва направо: В. Півнов,
Л. Цюк (Шутко), І. Шутко, О. Герета

Зліва направо: сидять: Лідія Шутко (скрипка), проф. Петро Пшеничка, Юрій Яцинич (віолончель)
стоять: Іван Шутко (скрипка), Олег Герета (альт)

Лідія Шутко з піаністкою Ідою Поляк

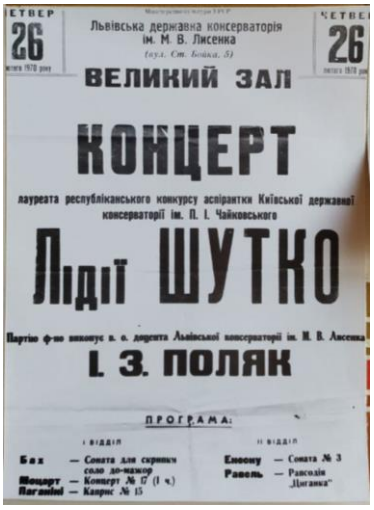

Лідія Шутко і Іда Поляк, 1976 р.

Виступи Львівського струнного квартету у складі: Лідія Шутко (1скрипка),

Богдан Каськів (2 скрипка), Зенон Дашак (альт), Харитина Колесса (віолончель), 1977 р.

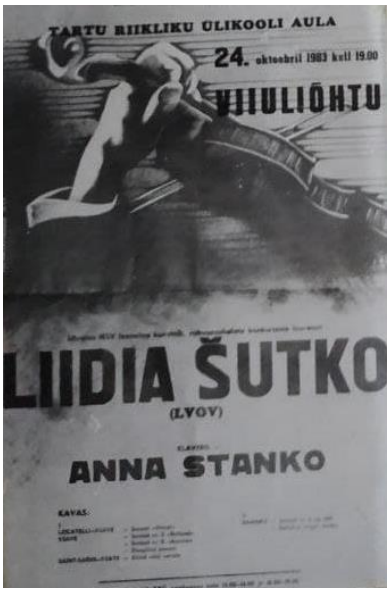

Лідія Шутко і Анна Станько, 1982 р.

Народний артист СРСР, український композитор, диригент, професор Львівської консерваторії імені М.В. Лисенка Микола Філаретович Колесса ділиться враженнями після концерту, 1985 р.

На фото: Анна Станько, Лідія Шутко і Микола Колесса

Лідія Шутко з піаністкою
Марією Крушельницькою, 1983 р.

Після концерту
м. Львів, 1985 р.

Концерт у Львівській
філармонії.

Лідія Шутко з піаністом
Олександром Козаренком,
Львів, 2002 р.

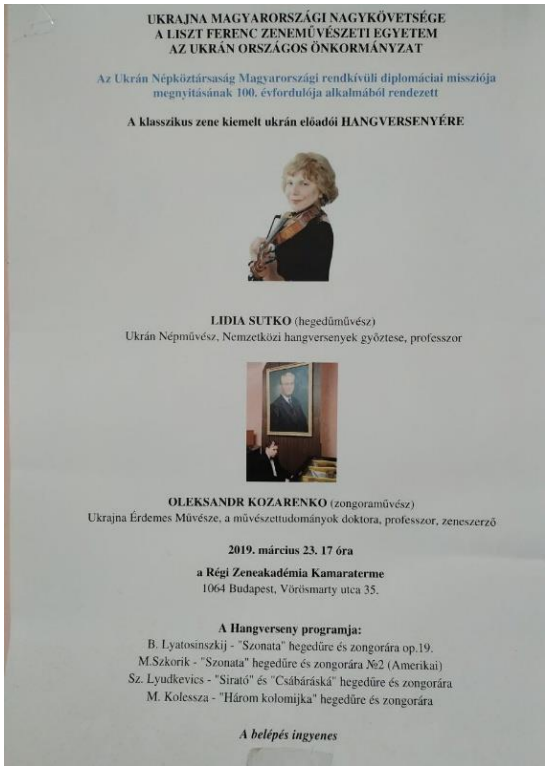

Скрипкові твори
Б. Лятошинського, М. Скорика,
С. Людкевича, М. Колесси у
виконанні Л. Шутко –
О. Козаренко
2019 р.

Двадцять років опісля...
Ювілейний концерт.
Л. Шутко і О. Козаренко
Львів, 2014 р.

Л. Шутко з піаністом О. Козаренком
Львів, 1996 р.

Л. Шутко з піаністом О. Козаренком,
Львівська філармонія, 2003 р.

Виступ Л. Шутко і О. Козаренка.
Музично-меморіальний музей
Соломії Крушельницької у Львові,
2018 р.

Додаток 5: Інтерв’ю. Спогади :

ІНТЕРВ'Ю музикознавця Якима Горака

З Народною артисткою України, професором

ЛІДІЄЮ ОСТАПІВНОЮ ШУТКО *

(Львів, 20 січня 2011 року)

Чи пригадуєте Ви час і обставини свого знайомства з Олександрою Пилипівною, і якими були Ваші перші враження від нього?

Так, пригадую. У нашій школі-десятирічці я вчилася у декількох педагогів, а в шостому класі мене взяв до себе Дмитро Миколайович Лекгер. Але, на жаль, коли я потрапила до нього, (а було в нього троє учнів Которович, я і Крамаров) він рік попрацював і сказав, що з сьомого класу передає мене Олександрі Пилипівні. Я пам'ятаю цей момент: він сказав мені, що я буду вчитися у Олександри Пилипівни, бо вона й у консерваторії працює, а він буде наглядати, також приймати участь у процесі навчання. Мої батьки просили Дмитра Миколайовича, але він сказав: «Ні! Що Ви! Я буду весь час приходити, але тільки в Олександри Пилипівни». І від того часу я навчалася в Олександри Пилипівни. Мені сказали, що вона професор, і мені здавалося що це маститий професор, а їй було щось коло 30 років. На мене справив враження в першу чергу її вигляд: вона була дуже гарною і її фотографії з молодості свідчать про це. Я старалась пізніше копіювати багато в чому Олександру Пилипівну.

Хто ще навчався з Вами в класі Олександри Пилипівни?

Були ще Олена Бодіна - тепер вона доктор наук у Москві. Між нами як класом О. Деркач була навіть конкуренція і з учнями класу Д. Лекгера. Він контролював і нас, і своїх студентів. Я пригадую, що коли в класі Л. Лекгера хтось грав твір, який мені подобався, то я обов'язково просила

*Друкується за: Деркач Л. Скрипалька, камералістка, педагог у наукових дослідженнях та спогадах / Яким Горак / Укладачі Артур Микитка, Ніна Дика, гол. Ред.. І. Пилатюк – Львів: Видавець Тетюк Т. В.; 2014. С. 187 – 198.

його в Олександри Пилипівни. Навчаючись у консерваторії, коли я почула, що у класі Лекгера хтось грав

концерт Бетовена, то я питала Олександри Пилипівни, мовляв, як це так - я теж хочу його грати. Вчився ще Матіс Вайцнер, який постійно грав по коридорах – це тоді була така мода, хоч я старалася не грати на коридорі.

Як би Ви сформулювали основні засади О. Деркач як педагога? Над якими проблемами виконавства вона найбільше зосереджувала роботу?

В неї була така методика: вона давала твір і змушувала багато самостійно працювати над твором. Вона, як і Дмитро Миколайович, прикладали до учня таку вже студентську категорію. Було трохи незвично, бо багато задавали. Олександра Пилипівна вважала, що мені треба більше працювати над творами крупної форми, і я в неї багато пройшла якраз великих полотен. А особливо звернула вона мені увагу на творчість Й.С. Баха, якого вона сама дуже любила і робила потім свою редакцію його сонат і партіт, а також каприсів Н. Паганіні. За той весь час, що я навчалася в неї від сьомого класу і всю консерваторію, я пройшла Баха, як кажуть, «вздовж і поперек» по декілька разів. І завжди на конкурсах отримувала дуже великі бали якраз за Й.С.Баха, особливо за До мажорну фугу: це став мій, так сказати «коньок», завдяки якому Олександра Пилипівна в мене повірила.

Відносно мене Олександра Пилипівна іноді робила такі вдалі експерименти. Наприклад, давала мені самостійно вивчити якийсь твір, щоб перед нею заграти від початку до кінця напам'ять. В дев’ятому класі Олександра Пилипівна сказала мені, що я буду грати концерт Чайковського. А тоді в консерваторії був оголошений такий конкурс. Микола Філаретович Колесса, який диригував симфонічним оркестром, сказав: "Я послухаю декілька виконань Чайковського і відберу, хто буде грати з нашим оркестром". Готувалися до цього і Вайцнер, і Зельманович, і

ще декілька (коло семи). Вибрали мене, а я ніколи не грала з оркестром, хоч грала сольні програми, їздила на конкурси. Пригадую, що цей виступ з оркестром був для мене страшним навантаженням. Це в дев'ятому класі я грала в філармонії з оркестром концерт Чайковського, (цей концерт відбувся 27.12.1966 року (дивись на с.17) якого я потім дуже багато разів грала. Олександра Пилипівна не раз слухала, ми з нею багато що міняли, аж доки не дійшли з ним до конкурсу Чайковського в Москві.

Вона любила випробовувати учня сценічним виступом. Наприклад, я трохи пограла твір і мені здавалося, що він в мене «сирий». Олександра Пилипівна мені казала: «Ні! Ти підеш на сцені заграєш". Уявляєте! Було и таке, що я грала твір хіба зо два тижні, а Олександра Пилипівна каже: «От там буде концерт, ми підемо туди грати". Це був з одного боку шок, що це недороблено і т.д. а з другого - це було довіра і раз вона довіряє, значить я не можу підвести. Це давало поштовх до праці. Як я була в дев'ятому класі, Олександра Пилипівна знала, що буде конкурс в Києві. Я не дуже в ньому хотіла брати участь, бо мені здавалося, що ще щось треба доучувати, але Олександра Пилипівна підготувала мене на той конкурс і завдяки тому конкурсу мене перевели з дев'ятого класу прямо на другий курс консерваторії. Це був єдиний такий конкурс, зараз такого нема, причому можна було в будь-яку консерваторію – хоч в Москву, хоч куди.

Я дуже багато проходила в неї технічного матеріалу, але мені здається, що вона більше всього формувала художній світогляд. Вона небагато говорила на уроці, але прослуховувала. Вона могла послухати твір від початку до кінця навіть не зупиняючи, а потім обговорювала якісь основні, найбільш вагомі нюанси саме з художнього погляду. В деталі вона не вникала, хоча, коли треба було, то йшли спеціальні вправи, вона при зміні аплікатури шукала найбільш відповідну. Багато дало її знайомство з видатними музикантами, насамперед з Ойстрахом, з яким вона дружила. Коли він приїздив до Львова, він приходив до нас у клас і учні Олександри

Пилипівни (і я в тому числі) грали йому багато творів - каприси Паганіні, і того ж Баха, 1 Шостаковича - навіть якщо це було ще в "сирому" вигляді. Олександра Пилипівна ніколи не казала, що от "тільки я можу навчити . Вона ніколи не боялася, що хтось там скаже щось інакше, чи порадить - завжди була вдячна за це. І ціла плеяда тих видатних музикантів, які в той час гастролювали, чи були головами державних комісій, знали Олександру Пилипівну, приходили до неї в клас, і пограти перед такими музикантами – то була школа і честь.

Коли я почала працювати в консерваторії, я дуже опиралася на її досвід.

Робота над якими творами у класі професора Вам запам'яталася найбільше? Чи вдалося Вам пізнати музичні смаки Педагога: чи мала вона коло улюблених композиторів і творів, чи тяжіла до універсальності репертуару?

Репертуар був універсальний, але те, що мені запам'яталося,ю що вона багато виступала в час мого навчання з піаністкою Ідою Поляк. Там були такі полотна, що досі ніхто такого не повторив. Наприклад, всі сонати Бетховена, виконані десь в 1963-1965 роках. Дуже пам'ятним був також концерт в органному залі, коли ми – Олександра Пилипівна, я і Вайцнер – грали всі сонати і партіти Й. С. Баха. Дуже мені також запам'ятався «Етюд у формі вальсу» К. Сен-Санса: вона грала його так віртуозно, що мені здавалося, що цей твір взагалі неможливо заграти. Відтак, українські твори, зокрема, А. Кос-Анатольський («Романс», «Коло водограю») С. Людкевича.

Чи доводилося Вам і наскільки часто слухати гру Професора з концертної естради? Що вона виконувала і які ваші враження?

Я вже частково відповіла на це питання. Але я пригадую останній її концерт в нашому малому залі, де вона прекрасно грала дрібні п'єски (як «Капрічіозо» Ельгара) з якоюсь молодою піаністкою (чи не

Пархомовською?). Здається, це був концерт пам'яті Лекгера до століття з дня його народження – це могло бути десь в 1979 році**.

З якими концертмейстерами чули Ви виступи Олександри Пилипівни і з якими концертмейстерами працювали ви під час занять з Педагогом?

Найбільше запам’яталися її виступи з Ідою Зіновіївною Поляк. У нас була тоді кафедра камерного ансамблю і концертмейстерства і вона якийсь час керувала нею і була там провідним педагогом. Згаданий і пам’ятний цикл сонат Бетовена Олександра Пилипівна робила з нею. Пізніше, коли Іда Зиновіївна переїхала у Канаду, я пригадую, Олександра Пилипівна грала з Пархомовською, а на останньому концерті з нею грала чи Таня Карпенко чи Таня Слюсар – хтось один з них. В школі зі мною в класі Олександри Пилипівни працювала прекрасна піаністка Лідія Трохимівна Онищенко, сестра Юлії Трохимівни – скрипальки, яка в нас працює й досі. Окрім того, Лідія Трохимівна і сама була скрипалькою і той етапний конкурс в Києві, на який я їздила, я грала з нею.

Чи згадувала і розповідала О. Деркач під час занять чи при зустрічах деталі своєї біографії – про своїх батьків, вчителів, про контакти з композиторами?

Олександра Пилипівна не була багатослівна. Вона говорила тільки по ділу. Вона водила нас на різні виставки. Вона домовлялася з конкретним художником, виставка якого була, і сам художник нам розказував про свої роботи. Вона нас водила до дівчинки-інваліда, яка не ходила і була у візочку, але була дуже доброю поетесою. Вона читала нам вірші. Ми з нею спілкувалися, Олександра Пилипівна все це збоку споглядала. Враження було для нас велике. Бо всі ми здорові і ходимо, а та дівчинка не могла ходити. Такими речами виховувала нас Олександра Пилипівна. Коли в часі нашого навчання Роксоляна Петрівна Зорівчак викладала в нас англійську мову, то Олександра Пилипівна проходила на наші заняття, тихенько

сідала в кутку і також слухала, вчилася для свого вдосконалення. Вона була надзвичайно скромна.

Чи часто зустрічалися Ви з ОП на концертах, чи був якийсь обмін вражень, заохочення зі сторони Професора? Які виконавці їй подобалися (зокрема зі скрипалів)?

Всі ті концерти, які відбувалися в філармонії, Олександра Пилипівна слухала на останньому ряді балкону, щоб її ніхто не бачив і не чув, бо вона дуже переживала. Коли я закінчила консерваторію і вже концертувала, я завжди запрошувала її на концерти, вона приходила на них, але завжди старалася бути непомітною. То була вроджена інтелігенція.

Ваші спогади про співпрацю з Педагогом в камерному оркестрі: чи виявляла вона свій імператив як керівник, чи намагалася злитися з колективом і організувати роботу так, що колектив ініціював роботу? Яка була у робочій дисципліні? Чи нав'язувала репертуар, чи прислухалась до побажань колективу?

Спочатку дисципліна була дуже жорстка. Багато студентів хотіло грати в оркестрі – це було дуже престижно. По-перше, поспілкуватися з О, послухати її зауваження Вона вибирала сама програми, але дуже помагав Матіс Вайцнер, який пізніше був концертмейстером. Деякий час я була концертмейстером, але мені більше подобалася сольна гра, а тому я в оркестрі не дуже любила грати. ОП це знала, але грати в оркестрі завжди мене заставляла, бо це для загального розвитку дуже потрібно. В шостій годині приходити на репетиції камерного оркестру, а потім йти на репетицію симфонічного – це було доволі тяжко.

Наскільки правдива є думка, що з початком керівництва оркестром ОП рідше виходила на сцену як солістка?

Думка правдива, бо вона більше часу приділяла оркестру, яким був «дитям» ОП і про це багато написано. При перших репетиціях цей оркестр існував в консерваторії просто поза планом. Був обов'язковий симфонічний оркестр, в якому ми всі грали, а ОП в основному зі своїх учнів сформувала склад камерного оркестру.

Чи заохочувала Олександра Пилипівна Вас до участі в конкурсах? Чи брала якусь участь у Ваших підготовках і поїздках на конкурси?

Так. Я завжди радилася з Олександрою Пилипівною, навіть навчаючись вже в аспірантурі, стосовно програми. Вона постійно питала мене, які в мене плани. Грала їй. Приходила до неї додому на вулицю Глібова, де вона часто займалася з учнями. Я пригадую, вона мешкала на четвертому поверсі, а до її будинку підводить вулиця Козака. Піднімаючись вулицею Козака, відразу було чути, що в неї хтось вже грає. Поки я підіймалася по підйому, а потім сходами в будинку, моє серце вже стукало від переживання, як я сьогодні заграю. Домашня обстановка так на мене впливала, що я ще більше переживала, ніж в консерваторському класі. По-перше, вона близько знаходилася, а по-друге, було багато книжок, старий рояль, фотографії – складалось враження музею. З батьків Олександри Пилипівеи кілька разів бачила маму – вона багато книжок написала з української мови. Краще знаю брата – Мирона Пилиповича: з ним я спілкуюся весь час, багато зустрічалася з ним.

Як склалися Ваші взаємини з педагогом після завершення навчання? Чи консультувалися Ви з нею в якихось виконавських, педагогічних проблемах? Чи часто слухала вона ваші виступи?

Всі студенти чомусь думають, що коли вони самі грають добре, виступають десь на конкурсах, то педагог менше бере участь в їх професійному становленні. По своєму досвіду можу сказати, що тільки після закінчення консерваторії, коли почала їздити на конкурси,

самостійно спілкуватися з видатними музикантами і всі вони мені говорили, яка в мене добра школа, постановка, який у мене цікавий репертуар, в якого прекрасного педагога я вчилася - словом, з кожним віддаленням від консерваторського навчання я більше цінила Олександру Пилипівну. Я приходила до розуміння, як багато зробила вона для мене, що без неї я б не була тим, ким є, правильності того методу навчання, який вона застосовувала до мене, не завжди даючи мені грати те, що я би хотіла. Олександра Пилипівна дуже від мене терпіла. Як учениця я не була тиха, не була з тих, що все вислуховують, кивають, погоджуючись, головами. Я часом сперечалася, доказувала свою думку, була капризною ученицею. Вона все це витримувала, старалася переконати. Одного разу, вона вже домовилась і наполягала, що я у філармонії гратиму концерт Паганіні. Я почала готуватись, вже почались репетиції. І тут я почула, як по радіо передавали у виконанні Ойстраха сьомий концерт Моцарта - концерт, який вважають приписуваним композиторові. Я просто закохалася в ту музику.

Прийшовши до Олександри Пилипівни, категорично сказала, що я почула прекрасну музику - сьомий концерт Моцарта, я не хочу ніякого Паганіні, я буду грати Моцарта. Вона мене переконувала, що концерт Паганіні мені корисніший. Я вперлася рогом. Інший педагог сказав би: як же це так, вже йдуть репетиції, не смій таке говорити. Олександра Пилипівна сказала (згодом це стало для мене доброю наукою): «Добре. Якщо ти за три дні вивчиш три частини концерту напам’ять, і ми почнемо репетиції – будеш грати Моцарта». Це при тому, що я тільки казала, що мені цей концерт сподобався, але ж я ніколи його не грала. Тут у мене появився гонор, я вирішила доказати в першу чергу собі, що я можу вивчити за три концерт. Я грала день і ніч, а за три дні прийшла з вивченим концертом. Олександра Пилипівна послухала мене і сказала : «Добре. Знімаєм Паганіні, граємо Моцарта». Мені здається, зараз таких педагогів нема.

Відомо, що Ви якийсь час проходили стажування у московській консерваторії у класі Д. Ойстраха. Чи знала про Олександра Пилипівна,чи, може, якось сприяла тому, щоб Ви попали у клас Давида Федоровича?

Коли Ойстрах приїздив до Львова, то я була одна з тих учениць, яка йому завжди щось грала. Тож контакт був постійним. Навчаючись в аспірантурі в Києві, 1971 року я поїхала на прослуховування конкурсу Баха. З Бахом Олександра Пилипівна мене студіювала дуже сильно, я вирішила спробувати. Приїхало скрипалів зі всього Радянського Союзу, при тому лауреатів конкурсів. А було всього два місця на конкурс. Коли мене відібрали |мене і ще був такий Іванов, учень Янкелевича), я просто не повірила в це. Я, рада, передзвонила Олександрі Пилипівні. До мене підійшов професор Юрій Ісаєвич Янкелевич і сказав: "Теперь я тебя буду консультировать". Я нічого не відповіла, але я знала, що Олександра Пилипівна завжди мріяла, щоб я займалася в Давида Федоровича. Я телефоном розповіла цей епізод Олександрі Пилипівні, на що вона сказала: "Ні в якому разі! Йди просися до Давида Федоровича Ойстраха". А Янкелевич був якраз голова того журі, що відбирало конкурсантів. Тепер навіть згадати незручно, що я підійшла і стала відмовлятися, кажучи, що мене вже слухав Давид Федорович тому подібне. Давид Федорович був такий, як Олександра Пилипівна - інтелігентний, м'який, ніколи нікому слова різкого не сказав. Юрій Ісаєвич був цілковитою протилежністю: він міг сказати, навіть слівце вжити. Він сказав: "Что ты там выдумываешь! Прошла со Львова и еще... " і так далі, словом, насварив сильно. А я почала крутити, що я сьогодні їду до Львова. Він мене питае: "А когда ты улетаеш?" А я подорожувала літаком з аеровокзалу. Тоді Він мені каже: "А я как раз живу возле аэровокзала. Приходи на урок прямо перед отлетом". Я таки прийшла до нього в той день і коли ми почали займатися - він мене просто захопив. Він був зовсім інший, ніж Давид Федорович. Ойстрах був

делікатний, багато показував на скрипці. А Юрій Ісаєвич на скрипці не показував, а підбирав якісь такі епітети, порівняння - він не був концертним скрипалем, але як педагог знав все наперед і "розставляв" своїх учнів, як шахіст - хто на який конкурс поїде, де буде виступати і т.д. І от мене і Іванова - нас двох він почав муштрувати. Я передзвонила Олександрі Пилипівні, що мені не вдалося випроситися. Вона зі мною погодилась, що якщо вже так сталося, то треба і в нього попробувати. Тож перед конкурсом Баха я попала до Юрія Ісаєвича, а з Давидом Федоровичем я надолужила перед конкурсом Чайковського. Тож я нічого не втратила, але побачила школу одного і другого.

В радіопередачі Олександра Пилипівна говорила, що 1974 року вона теж приїздила до Москви до Ойстраха. Ви її там застали?

Так, я її туди запросила. Вона приїздила на конкурс. Справа в тому, що всім конкурсантам всіх спеціальностей виділили по кімнаті і сказали, що за бажанням ми можемо запросити своїх педагогів, концертмейстерів. Нам виділили весь гуртожиток на Малой Грузинской вулиці. В червні місяці я подзвонила з Москви Олександрі Пилипівні і сказала, що для неї є підготована кімната. Вона й сама хотіла приїхати, підтримати, тож ми жили поряд. Вона взагалі досить часто до того приїздила в Москву слухати всіх конкурсантів. І Іда Зіновіївна, яка грала мені на конкурсі, теж жила з нами, але в неї там сестра мешкала і вона забрала її до себе. З Олександрою Пилипівною ми приходили до Ойстраха, він нас консультував. Я була обкладена педагогами і то була величезна підтримка.

Чи доводилося Вам спілкуватися (а може й співпрацю вами) з Олександрою Пилипівною щодо камерного музикування - гри у квартетах, тріо і т.п.? Знаємо також, що часом Ви посіли місце Вашого вчителя у струнному квартеті педагогів Львівської консерваторії. Як і коли відбулася ця "передача естафети", чи була

причетна до цього Олександра Пилипівна. Чи, можливо, вона свідомо готувала собі таку заміну?

Співпрацювати не доводилося. Олександра Пилипівна дуже ДОВГО грала в тому квартеті педагогів консерваторії. Був якийсь момент, що Зенон Олексійович Дашак мене викликав і сказав, що тепер буду я грати замість Олександри Пилипівни. Я не хотіла йти, знаючи, що там грає Олександра Пилипівна, тож пішла до неї на пораду, як поступити. Вона мені сказала, що в тому квартеті грати не буде і щоб я таки пішла до них. Це був, здається, 1976-1977 рік.

Вам також випала честь підхопити після Олександри Пилипівни естафету виконання скрипкового концерту С. Людкевича, першовиконавцем якого вона була. Чи за виконання цього твору Ви взялися з ініціативи Олександри Пилипівни, чи Її якогось сприяння? Чи консультувалися Ви у Педагога щодо цього твору? Чи давала вона якісь вказівки щодо виконання? Чи відвідували і консультувалися Ви у С. Людкевича, чи композитор чув Вас з виконанням цього твору?

Я навіть не знаю, як то сталося, що я мала грати той концерт. Я, звичайно, чула прекрасний запис виконання концерту Олександрою Пилипівною, який зберігся у фондах радіо. Можливо, що це була ініціатива Олександри Пилипівни, тому що ноти, весь матеріал вона мені дала. В мене ці ноти збереглися з проставленими нею штрихами, аплікатурою. Коли я розібрала твір, я першим ділом пішла до неї, ми з нею цей концерт готували. Перший раз я грала концерт з Юзюком і мені здалося, що в творі трохи забагато секвенцій (як то є в Людкевича). З Юзюком ми зробили купюри, я їх показувала Олександрі Пилипівні, вона ж підказала мені і відносно каденції. Я би без неї не розібралася, бо ноти були писані, вона мені це все показувала, роз'яснювала по формі. Словом, вона цей концерт дуже добре знала і фактично це була робота під її керівництвом. До Людкевича вона мене водила, але я не пригадую, чи я грала той концерт, чи це було

пізніше. Але точно пригадую, що вона водила мене, коли я грала "Голосіння" і "Чабарашку". У "Голосіннях" кульмінація зроблена октавами, але я відчувала, що це лірична п'єса, наче лебедина пісня і та середина, як на мене, була надто помпезна для тієї п'єси. Зробила свій варіант цього фрагменту без цих октав. Я порадилася з Олександрою Пилипівною і, коли було сторіччя Людкевича, ми пішли до композитора, заграли йому два варіанти і він сказав, що можна грати цю п'єсу і в запропонованому мною варіанті.

Наскільки відомо, Олександра Пилипівна виїхала в кінці життя до Петербурга. Коли це сталося? Бо ще до 1990-1991 року вона керувала оркестром, а потім...

Трудно сказати. Потім ще декілька років вона була у консерваторії консультантом. Я займалася з її учнями, ми готували програму, потім ходили до не вже вона остаточно їх слухала, я їй допомагала, і вони грали. Так було декілька років. Вона ще працювала в консерваторії, як став ректором Пилатюк. Пізніше вона поступово старалася передати мені учнів. В неї була якась така хвороба, що вона не хотіла нікуди виходити. Ми постійно до неї ходили, вона якось скоротила кількість тих учнів. І останні роки вона виїхала, але прожила там недовго - десь коло трьох чотирьох років, і померла там, і там похована.

Андрейко Оксана Іванівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри скрипки у ЛНМА імені М. В. Лисенка про свою дорогу Професор

(29.04.2022 р., м. Львів)

«Лідія Остапівна для мене дуже світла особистість. Прийшовши до неї на навчання після школи, я отримала зовсім інший етап бачення мистецтва, взагалі. Пригадую, що коли ми тільки вивчили

програму на першому курсі, то Лідія Остапівна одразу повела нас до Д. Лекґера, сподіваючись на його досвід: він дуже добре міг розрізняти таланти. Лідія Остапівна завжди прислухалась до його думки. Він тоді вже не викладав в консерваторії і ми ходили до нього додому. Цінно, що Д. Лекґер робив записи, і після того всі ті записи нам роздавав, виказуючи свою думку і певні настанови. Лідія Остапівна прислухалась до таких метрів і шукала в кожному зі студентів тих рис, які не тільки вона сама відчувала, а й ті, які їй рекомендували такі метри як Д. Лекгер, пізніше О.П. Деркач.

Лідія Остапівна аналізувала особистість студента зі всіх сторін. Під час мого навчання у класі, Професор готувалась до конкурсу Я. Сібеліуса. Її графік був повністю розписаний – час на те, щоб позайматися з нами-студентами, але при цьому, щоб був час позайматися самостійно, щоб підтримувати себе в концертній формі, а також - приділити час сім'ї. Лідія Остапівна дуже багато нам розповідала як на неї вплинув Конкурс (вона зайняла 4 місце). Професор завжди ставила перед собою високі цілі і знала, завжди була до себе вимоглива, але вміла себе добре самооцінити.

В кожному зі студентів бачила певну індивідуальність і розвивала її. В особі Лідії Остапівни об'єдналися і високопрофесійний викладач, і людина, яка намагалась ще й зрозуміти чисто психофізіологічно хто є її студент. Вона бачила всі наші сторони. Щодо репертуару радилася з нами, але в неї наперед був складений портрет на кожного студента, де було вказано, що він має конкретно грати. Обов'язковими були кілька віртуозних п'єс. Лідія Остапівна наголошувала, що можна сконцентруватися на певній, але просила послухати і подивитися ще й інші твори: дбала за гармонійність розвитку музиканта. Я вже від першого курсу любила виконувати сучасну музику, тож і закінчувала концертом К.

Шимановського. Лідія Остапівна в мені це розвивала, але наголошувала, що треба обов'язково награтися класичних творів, наприклад, бетховенських, брамсівських концертів.

Урок в нас починався з прослуховування творів від початку до кінця, а потім розглядалися окремі місця, які саме не подобалися Професору, чи були до них зауваження. Тоді Лідія Остапівна, переважно, брала інструмент і показувала як це має бути. На мене дуже великий вплив мав її звук. Професор намагалася показати, а тоді пояснити: в неї завжди все було *«під руками».* Лідія Остапівна ніколи не говорила зайвого: завжди висловлювалася конкретно, ясно. Лідія Остапівна не багатомовна: важлива якість інформації. До речі, таке було і в Олександри Пилипівни Деркач, і в Дмитра Лекґера – вони говорили небагато, вміли вибрати основне.

Пам'ятаю, що коли ми готувалися на конкурс М. Лисенка і нам треба було грати першу сонату Й. Брамса – дуже складну сонату, то Лідія Остапівна так само мені дуже допомагала, бо вона грала її в ансамблі із Анною Станько. В Лідії Остапівни дуже сильний елемент адаптації до всього – до особистості, до якихось обставин і ця гнучкість привела її до того, що вона одна єдина на наших теренах є лауреат таких фешенебельних конкурсів – П. Чайковського, Й.С. Баха і Я. Сібеліуса… В Лідії Остапівни завжди була яскраво виражена воля. Професор знала, що вона є соліст і прекрасний педагог, але ніколи не вимагала від учнів, від оточуючого середовища підкреслювати це. Ми завжди намагалися чим побільше з нею контактувати.

Лідія Остапівна збагачена культурою як західною, так і східною. До речі, Професор завжди використовувала методику Янкелевича, наголошуючи: *«Ти приходиш до мене – в мене в класі пульту нема»*. Отож, розбір я мала приносити напам'ять. Так вчили в Москві і Лідія Остапівна також

намагалася нам це передати. Часто розповідала, як з нею працювали легендарні метри, коли вона готувалася до конкурсу Баха, а коли грала Чакону, - то мусіла вміти почати грати з будь-якої теми. Професор постійно зберігала і професіоналізм, і традиції, щоразу додаючи свої інноваційні погляди, які передавала своїм учням.

Лідія Остапівна вирізнялася толерантністю – слухала твір не зупиняючи від початку до кінця, незважаючи на *«шпортання»* або неточності, чи їй то подобалось, чи ні. Рекомендувала, як правильно зіграти, а коли бачила, що я сумніваюся, то брала інструмент в руки і грала. Лідія Остапівна шукала всілякі шляхи достукатися і переконати. В такий спосіб Професор спонукала нас думати і аналізувати самостійно. Дуже багато теплих спогадів… Як людина, - поза музичними рамками, була дуже добра, пригадую, як вона завжди брала з собою якісь «перекуси», якими потім ділилася з нами.

Лідія Остапівна багато вклала для того, аби ми обігрувалися перед сценою.

Лідія Остапівна була прекрасною як у виконанні масштабних творів, так і в мініатюрах, які виконувала бездоганно. А коли готувалася до концертів, то завжди просила нас, щоб ми приходили і сиділи в певному місці, щоб вона бачила/відчувала, що ми її підтримуємо. Дуже важливо, щоб був певний зв'язок між викладачем і студентами. Професор цікавилася, який твір нам було найцікавіше слухати, який твір найбільше подобався: давала змогу нам висловитись. Я важко звикаю до людей : спочатку мені було забагато свободи, потім мені було замало зауважень. Лідія Остапівна створила відповідне середовище, щоб досягнути чисто психологічного контакту. З нею я зросла як і професіонал, і як людина, і як педагог. Дуже багато завдячую їй. Згодом прийшла до висновку, що її стратегія: і

професійна, і людська воля заставляє людину думати, шукати, оцінювати і рухатися в правильному напрямку».

Наталія Цайтц-Райтель, Лауреат Міжнародних конкурсів, викладач Українського Вільного Університету (м. Мюнхен, Німеччина)

Спогади про навчання у класі професора Л. О. Шутко

«До Лідії Шутко я прийшла на перший курс, тоді ще, консерваторії. З того часу почався новий період життя для мене, який і досі, насправді, продовжується. Свідомий підхід до власної гри на інструменті, «прозріння» можна сказати, почалося відтоді.

Для початку мене зачарувала доброзичлива атмосфера у класі. Ніякого тиску, тільки творчий і високопрофесійний підхід до вивчення творів. Кожна деталь пояснювалась без роздратування, якщо не відразу зрозуміла, показувались шляхи досягнення бажаного результату, і ніколи не підвищувався голос. Але була велика енергія захоплення своєю справою, безконечна любов до музики, яка передавалась і запалювала.

У Лідії Остапівни всі без виключення грали гами. Для себе я відкрила через це «двері» майже у всі технічні особливості гри на скрипці – це, передусім, інтонація, якість звуку, штрихи і розподіл смичка, біглість пальців. Я навчилась любити цей процес «настроювати» вуха, як казала Лідія Остапівна. Так, ніби урівноважуєш свою ауру. Пізніше у мене виникла асоціація з тай-чі – азійськими вправами. Насправді всі видатні музиканти багато часу приділяли гамам – Яша Хейфец навіть сказав, що якщо йому дана година, то 50 хвилин з неї він гратиме гами. Напевно то

специфіка нашого інструменту – скрипки – по статистиці найскладнішого інструменту у світі. Тому без гами – ніяк.

Лідія Шутко знаходила індивідуальний підхід до кожного студента, але принципи і правила гри були для всіх одні. Це, насамперед, повага до задуму композитора – розкриття через штрихи, динаміку, змісту творів.

Точність тексту і ритмічність не обговорювалась. Я часто на перший урок приносила свою «незрілу інтерпретацію», яка збиралася і формувалася, подібно до глини, з якої робиться щось придатне для вживання. Потім починалась робота через аналіз і шліфування кожної з деталей – форми твору, мелодії в загальному, інтервалів, навіть зв'язків між окремими нотами, дихання, фрази, осмислення динаміки, гармонії, у якій частині смичка, з якою швидкістю і вагою руки. Мені то нагадувало дослідження Шерлока Холмса у пошуках правди дедуктивним шляхом. Тобто глибоким аналізом усього, що бачиш у нотах і що відчуваєш. І то був тільки один з компонентів розкриття твору.

Через максимальну точність до тексту виховувався добрий смак і в інтерпретації – свобода у тому значенні прирівнювалася до якості.

Лідія Остапівна надзвичайно відповідальна і пунктуальна людина. Своїм прикладом вона передавала всім свою життєву настанову відношення до улюбленої справи і до людей.

У підготовці до конкурсів ми пережили з нею багато цікавих, іноді драматичних, іноді кумедних моментів. Коли ми зустрічаємось, нажаль не так часто, як би хотілось через відстань, нам є багато чого згадати. Буваючи у Львові я завжди стараюсь зустрітися зі своєю чудовою і неповторною вчителькою, і вихователькою. У мене три головні Лідії у житті – моя мама, Лідія Остапівна і одна з донечок.

Я від душі бажаю їй міцного здоров‘я ще на багато років».

Олександр Божик. Спогади про навчання у класі професора Л. О. Шутко
(04.05.2022 р., м. Львів)

«Я вважаю, що Лідія Остапівна одна з найкращих викладачів у світі. Уроки у Лідії Шутко мають свою специфіку: на другий урок свій музичний матеріал студент мав грати на пам'ять, адже це слугувало хорошим доказом того, як він займався. Тому музичний матеріал вивчався дуже швидко.

На початку навчання Лідія Остапівна завжди дає щось стандартне – наприклад, сонати Ф. Генделя, А. Кореллі, Дж. Тартіні, а потім дивиться, що студентові краще виходить і вже потім пропонує відповідний репертуар. Наприклад, моєму другові професор робила акцент, виключно, на українських творах, комусь - на романтичних творах, мені особисто – на віртуозних. Вона завжди могла відчути, що кому йде краще.

Був такий момент в навчанні, коли Лідія Остапівна дала мені етюд і сказала його вивчити за день повністю напам'ять для того, щоб перевірити, як швидко я вчу матеріал. Професор постійно любила робити такі експерименти.

Лідія Остапівна дуже часто приходила на уроки зі скрипкою і, окрім того, що пояснювала як треба грати, ще й все те показувала на інструменті. Це, звичайно, що було просто «супер».

Одним із найважливіших моментів в моєму житті була участь у талант-шоу «Україна має талант», коли у співпраці з Лідію Остапівною почали проводитися експерименти з грою на кількох скрипках одночасно.

Тоді я намагався зіграти на двох скрипках і про це розповів їй. Звичайно я боявся, що ж вона скаже на те… (я вчився тоді в аспірантурі – закінчував). Я був дуже здивований її підтримкою: «О, дві скрипки одночасно? Це ж круто! Як ти це зробиш?» Хоча на той момент, я ще остаточно не знав, як саме я це зроблю. Професор тоді мені дуже допомагала. Я надзвичайно ціную її прогресивні погляди на сучасне скрипкове мистецтво. Лідія Остапівна наголошувала, - «Те, що ти робиш – дуже правильно! Така гра на шоу зацікавить велику кількість аудиторії, переважна більшість якої, вірогідно, ніколи навіть не усвідомлювала, що ж таке класична музика».

Анна Станько, Заслужена артистка України, почесний професор ЛНМА імені М. В. Лисенка про Лідію Шутко і скрипку Страдіварі

(22.04. 2022 р. Львів)

«В результаті прослуховування до конкурсу Я. Сібеліуса (1980), Л. Шутко отримала почесне право грати в конкурсі на колекційній скрипці роботи Страдіварі. Повертаючись з Далекосхідних гастролей додому (через Москву), Лідія Остапівна випозичила в колекційного фонду цей унікальний, безцінний інструмент. З величезною обережністю та відповідальністю ми прибули в аеропорт Внуково, щоб вилетіти до Львова. Поки Ліда стояла і обнімала ту скрипку так, щоб не дай Бог щось не трапилось, я тримала в другому футлярі її іншу скрипку. І ось, при реєстрації білетів, один із пасажирів, який стояв за Лідою, певно військовий, зробив їй зауваження*: «Девушка, что Вы так обнимаете ту скрипку, как-будто у Вас там Страдивари какой-то»*, - на що Ліда відповіла: *«Да, это Страдивари…»*, а він у відповідь їй: *«Та да, знаем мы ваше Страдивари – на словах у вас у всех так…»*. Така ось історія».

ІНТЕРВ'Ю Юлії Абрамової

З Народною артисткою України, професором

ЛІДІЄЮ ОСТАПІВНОЮ ШУТКО
(Львів, 17 листопада 2021 року)

Що можете розповісти про Вашу гастрольно-концертну діяльність?

«Коли ми приїхали грати в Одесу з Ідою Зиновіївною Поляк [1972 р.], зустрів нас там, прямо коло трапу, відомий одеський імпресаріо, бо я з оркестром там також грала. І от він каже до мене: «У вас концерт должен быть 15-го», а до Іди Зиновіївни каже: *«А у вас 16-го».* А Іда Зиновіївна, вона така на язик дуже гостра була, але вона так здивувалася і йому каже: *«Как, разве мы не вместе играем?»*, і він їй каже: *«А разве Вы не Петухов?»,* - отакі от одеські штучки».

Чи були у Вас якісь «казуси» в гастрольних поїздках?

«Спочатку була піаністка Іда Поляк. Пізніше після неї була Анна Станько. Вона якраз закінчила Ленінградську консерваторію і приїхала до Львова. Ми з нею грали досить довго. Пізніше була Сталі́на Ки́ва – вона зараз в Португалії. Вона в мене в класі працювала, ми з нею їздили на концерти і там також цікавий випадок. Ми коли виступали в Волгограді, то було написано «Сталіна Кива – концертмейстер». Після концерту до нас підходили там старички такі, з медалями , то якийсь концерт був там, не знаю чому присвячений, мабуть щось таке, з вітчизняною війною зв'язане, і підходять до нас старички і кажуть *«Вы так хорошо играли, так нам понравилось, а почему же вы не сыграли произведения Сталина? Мы же в афише прочитали…»*, а там же було написано «Сталіна Кива». Це ж таке

вигадати, уявляєш? Вони ще так страшно: *«Ну что ж вы так… Приезжайте, играйте, Сталина сыграйте»*.

Цікаво довідатись, на яких інструментах Вам доводилося грати в конкурсах?

«На конкурс Баха мені запропонували скрипку з тої Московської «музыкальной коллекции уникальных инструментов». Там, для того, щоб взяти інструмент звідти, то мусіли поручитися два видатні музиканти. От за мене поручилися Ойстрах Давид Федорович і Янкелевич Юрій Ісаєвич. Якби я розбила або, не дай боже, пропав, або хтось вкрав інструмент, то вони би платили гроші разом зі мною. То було б жахливо… Ті ж інструменти дуже дорого коштують. І я, коли грала на Бахівському конкурсі, то «Вільом», він не був таким як ті Страдіварі, але він був здоровішим - це був великий інструмент, мені він добре підходив і все на ньому можна було придавити. А ті два Страдиварі, вони вже були 1700 якогось там року – такі, що реагували на погоду, і такі менші скрипки. Особливо, на конкурсі Чайковського, інструмент був досить маленький. Боже, я кожного дня по пару годин переучувала, – в мене велика розтяжка, але все одно я переучувала, щоб моя рука була ніби менше. Неймовірну працю я вклала туди, щоб пристосовуватись до тих інструментів».

Що цікавого Ви пам'ятаєте з конкурсу П. Чайковського?

«Погода тоді була зовсім несприятлива для конкурсу – в червні 1974 році було неймовірне пекло. І я витягнула тоді п'ятий номер на конкурсі. Тоді переді мною японка знепритомніла – плюхнулась прямо на сцені. Її винесли, а я п'ятим номером граю, а вона третім. Першим грав наш Мельников – з радянського союзу. Пізніше після неї виходить з Фінляндії хлопець – в нього дві струни зразу лопнули, - також його вивели… А я навіть не встигла так як слід розіграти, бо там все було поділено прямо по часу – то був великий зал Московської консерваторії, а ми розігрувалися за сценою. Я тільки встигла прийти, навіть не встигла толком розіграти. Я мала тоді починати До мажорною фугою Баха, і так

от двоє переді мною просто вилетіли… Жах просто. Пізніше, тій японці дозволили останньою ще раз заграти, але вона пізніше не пройшла у третій тур, а той хлопець з Фінляндії, то нічого, - другий раз вже не вийшов. В тому залі була неймовірна жара – не було якихось там, як тепер може, кондиціонерів. Я вся тоді була просто мокра, хоча я взагалі ніколи не потію, але тоді все було настільки мокре, що рука просто сповзала зі смичка; по лицю, шиї – все текло. Текло на скрипку, підборідник – не тримався, тому що так мокро все було, що він повзав-їздив. Боже, які то були жахливі умови…

А ще, крім того, привезли в той час в Москву Мону Лізу і там всі ринулися в музей «русского искусства», там її поставили. Ми там стояли – нам зайняли чергу. Там люди по добі стояли, щоб попасти туди і подивитися. Ми попали туди, бо нам зайняли чергу, якось нам вдалося. Але там біля неї навіть не можна було зупинятися – це так, як в Мавзолеї – просто проходиш і дивишся, а вона ніби за тобою та Мона Ліза. Там стільки було охоронців, що там навіть, хіба що на пів секунди, могла людина спинитися. Таке от ще було у 74 році».

Додаток 6: Записи – CD.

Записи в Фондах Українського Радіо

1.

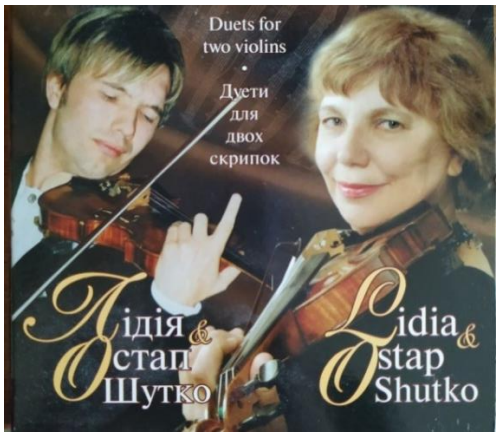

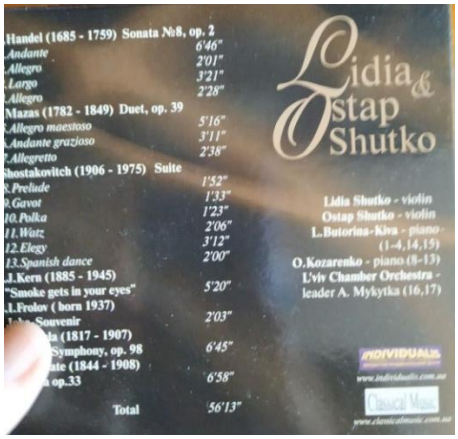

2.

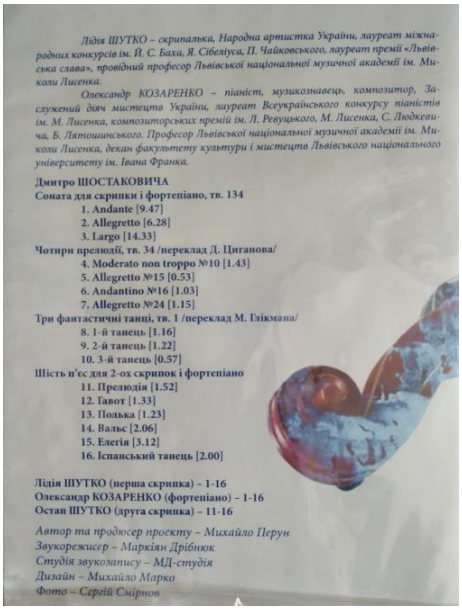

3.

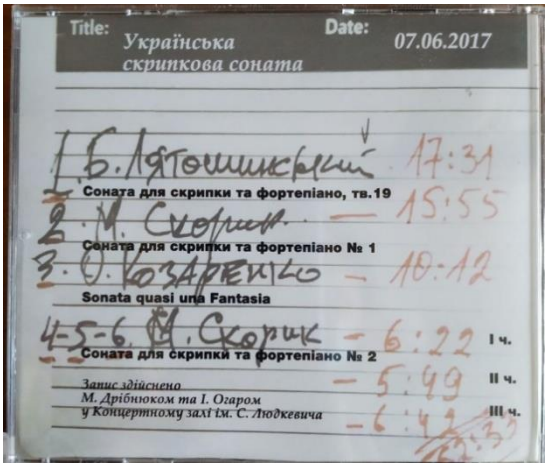

4. Пластинка : Й.С. Бах. Адажіо із сонати до мажор для скрипки соло

ЗАПИСИ В ФОНДАХ РЕСПУБЛІКАНСЬКОГО РАДІО

1. Бах Й.С. – Соната № 3 До-мажор для скрипки соло, BWV 1005
2. Бах Й.С. – Концерт №2 для скрипки і струнних Мі-мажор, BWV 1042
3. Бах Й.С. - Партіта мі мажор для скрипки соло
4. Бальсис Е. - 3 п’єси з балету «Королева вужів»
5. Барвінський В. - Народна мелодія
6. Барвінський В. - Гумореска
7. Бетховен Л. - Романс
8. Бетховен Л. - Скерцо (з сонати № 5 "Весняна")
9. Брамс Й. - Адажіо з сонати ре- мінор
10. Брамс Й. - Угорські танці
11. Брамс Й. – Соната для скрипки і фортепіано №1 G-dur, op. 78
12. Брамс Й. – Соната для скрипки і фортепіано №2 A-dur, op. 100
13. Брамс Й. – Соната для скрипки і фортепіано №3 d-moll, op. 108
14. Вимер І. - Фантазія
15. Гершвін Г. - 3 фрагменти з опери "Поргі і Бес"
16. Ізаї Е. - Елегійна поема
17. Ізаї Е. - Мазурка
18. Колесса М. - Три коломийки
19. Кос-Анатольський А. - Романс
20. Крейслер Ф. - Прекрасний розмарин
21. Крейслер Ф. - Синкопи
22. Людкевич С. - Концерт для скрипки з оркестром
23. Людкевич С. - Голосіння (“Із невиспіваних пісень”)
24. Людкевич С. - Роздум
25. Людкевич С. - Чабарашка
26. Лятошинський Б. - Соната
27. Моцарт В.А. - Адажіо з концерту соль мажор
28. Паганіні Н. - Каприс № 15

29. Паганіні Н. Каприс №11
30. Паганіні Н. - Шимановський К. Три каприси
31. Прокоф’єв С. - 5 мелодій
32. Равель М. - П'єса в формі хабанери
33. Равель М. - Рапсодія "Циганка"
34. Сен-Санс К. - Етод у формі вальсу
35. Сен-Санс К. - Інтродукція і рондо капріччіозо
36. Сібеліус Я. - Концерт для скрипки з оркестром ре-мінор
37. Скорик М. – Партита №3 для струнного квартету, партія І скрипки
38. Станкович Є. – "Елегія пам’яті С.Людкевича"
39. Чайковський П. - Меланхолічна серенада
40. Чайковський П. – Скерцо
41. Чайковський П. – Роздум
42. Чайковський П. – Мелодія
43. Чайковський П. – Вальс-скерцо
44. Шимановський К. - Три каприси по Паганіні
45. Шимановський К. - Соната для скрипки фортепіано
46. Шимановський К. - Три міфи "Фонтан Аретузи", "Нарцис", "Дріади і Пан"
47. Шостакович Д. - Чотири прелюдії

Додаток 7: Нагороди. Лауреатства. Призи. Медалі. Премії. Грамоти

1.

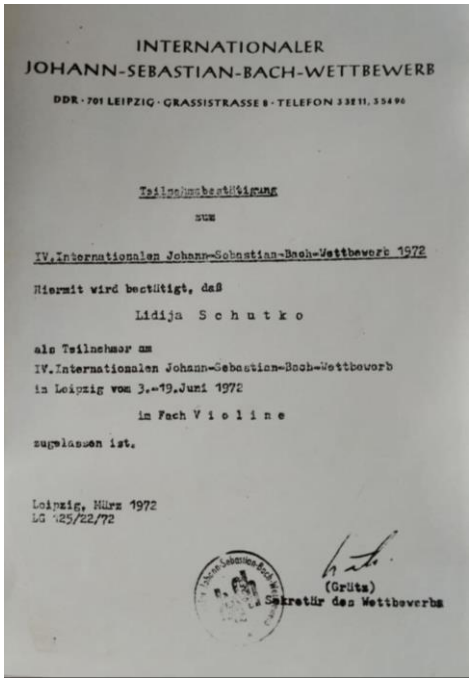

INTERNATIONALER
JOHANN-SEBASTIAN-BACH-WETTBEWERB

DDR · 701 LEIPZIG · GRASSISTRASSE 8 · TELEFON 3 32 11, 3 54 96

Teilnahmebestätigung
zum
IV. Internationalen Johann-Sebastian-Bach-Wettbewerb 1972

Hiermit wird bestätigt, daß
Lidija Schutko
als Teilnehmer am
IV. Internationalen Johann-Sebastian-Bach-Wettbewerb
in Leipzig vom 3.–19. Juni 1972
im Fach Violine
zugelassen ist.

Leipzig, März 1972
LG 425/22/72

(Grütz)
Sekretär des Wettbewerbs

IV. Internationaler
Johann-Sebastian-Bach-Wettbewerb
Leipzig 1972

LIDIJA SCHUTKO
erhielt beim internationalen Wettbewerb
für Instrumentalisten und Sänger den
3. PREIS
und wurde für hervorragende Leistungen im Fach
VIOLINE
mit dem Titel
„Preisträger des
Internationalen Johann-Sebastian-Bach-Wettbewerbs 1972"
und der
BRONZEMEDAILLE
ausgezeichnet

Leipzig, am 19. Juni 1972

Präsident des J. S. Bach-Komitees der DDR
Vorsitzender des Wettbewerbs
Vorsitzender der Jury

2.

V МЕЖДУНАРОДНЫЙ
КОНКУРС
ИМЕНИ
П. И. Чайковского

ФОРТЕПИАНО
СКРИПКА
ВИОЛОНЧЕЛЬ
СОЛЬНОЕ
ПЕНИЕ

ИЮЛЬ~1974 МОСКВА

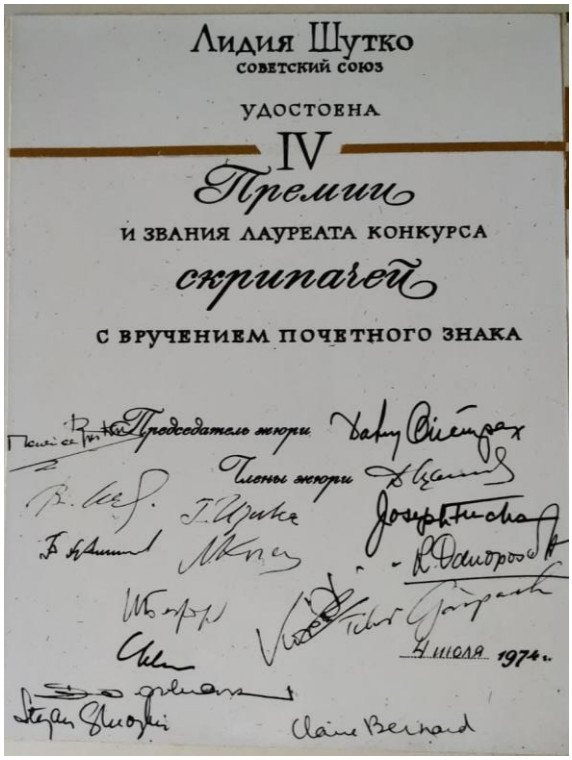

Лидия Шутко
СОВЕТСКИЙ СОЮЗ
УДОСТОЕНА
IV
Премии
И ЗВАНИЯ ЛАУРЕАТА КОНКУРСА
скрипачей
С ВРУЧЕНИЕМ ПОЧЕТНОГО ЗНАКА

Председатель жюри
Члены жюри

4 июля 1974.

СССР
ПЯТЫЙ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ
КОНКУРС
имени ЧАЙКОВСКОГО
МОСКВА 1974
ЧЕТВЕРТАЯ ПРЕМИЯ

3.

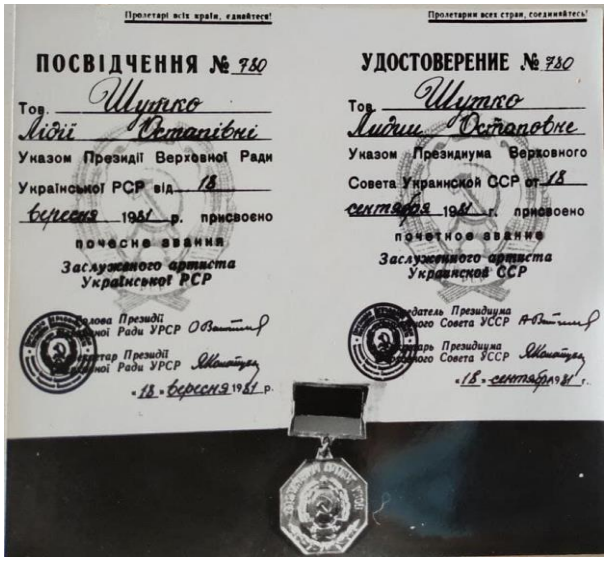
Пролетарі всіх країн, єднайтеся!
ПОСВІДЧЕННЯ № 730
Тов. Шутко
Лідії Остапівні
Указом Президії Верховної Ради
Української РСР від 18
вересня 1981 р. присвоєно
почесне звання
Заслуженого артиста
Української РСР
Пролетарии всех стран, соединяйтесь!
УДОСТОВЕРЕНИЕ № 730
Тов. Шутко
Лидии Остаповне
Указом Президиума Верховного
Совета Украинской ССР от 18
сентября 1981 г. присвоено
почетное звание
Заслуженного артиста
Украинской ССР
18 вересня 1981 р.
18 сентября 1981 г.

4.

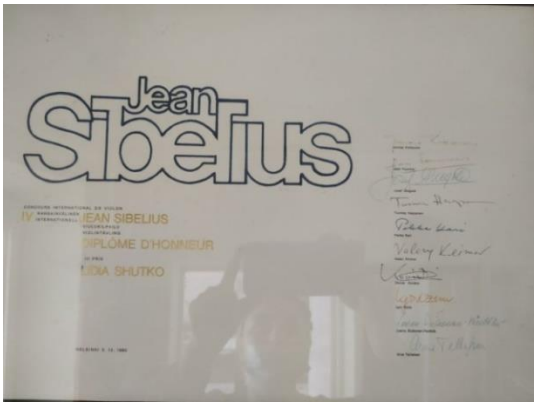
Jean
Sibelius
JEAN SIBELIUS
DIPLÔME D'HONNEUR
LIDIA SHUTKO

5.

Диплом
Нагороджується
Лідія Шутко
за участь
у IV Міжнародному фестивалі
академічної та сучасної музики
"ФАРБОТОНИ".
Оргкомітет
м.Київ
1-4 травня 2001 р.
КАНІВ
ФАРБОТОНИ

6.

ДИПЛОМ
ЛЬВІВСЬКА СЛАВА
обласна мистецька премія імені СТАНІСЛАВА ЛЮДКЕВИЧА
за 2001 рік
присуджується
ЛІДІЇ ШУТКО
За пропаганду творів львівських композиторів,
значний внесок у розвиток культури
та з нагоди 10-ї річниці
Незалежності України
Голова Львівської обласної ради
Ярослав Гадзало
Львів
Серпень 2001 р.

7.

ВІДЗНАКА
"ЗА БАГАТОРІЧНУ ПЛІДНУ
ПРАЦЮ
В ГАЛУЗІ КУЛЬТУРИ"
№ 500
НАГОРОДЖУЄТЬСЯ
Шутко
прізвище
Лідія
ім'я
Остапівна
по-батькові
Міністр культури
і туризму України
М.А. Кулиняк

Додаток 8: Репертуарний доробок скрипальки Лідії Шутко. Науково-методична праця.

Сольні твори:

1. Балей В. – Концерт для скрипки №1
2. Бальсис Е. – 3 п’єси з балету «Королева вужів»
3. Бальсіс Е. – 4 п'єси
4. Барвінський В. – «Пісня пісень» для сопрано і скрипки
5. Барвінський В. – «Народна»
6. Барвінський В. – Народна мелодія
7. Барвінський В. – Гумореска
8. Барток Б. – Сонатина
9. Барток Б. – Фуга із сонати для скрипки соло
10. Бах Й.С. – Бранденбурзький концерт №5
11. Бах Й.С. – Соната № 1 соль мінор для скрипки соло, BWV 1001
12. Бах Й.С. – Партита № 1 сі-мінор для скрипки соло, BWV 1002
13. Бах Й.С. – Соната № 2 ля-мінор для скрипки соло, BWV 1003
14. Бах Й.С. – Партита № 2 ре-мінор для скрипки соло, BWV 1004
15. Бах Й.С. – Соната № 3 До-мажор для скрипки соло, BWV 1005
16. Бах Й.С. – Партита № 3 Мі-мажор для скрипки соло, BWV 1006
17. Бах Й.С. – Концерт №2 для скрипки і струнних Мі-мажор, BWV 1042
18. Бетховен Л. – Романс для скрипки і оркестру №2 F-dur
19. Бетховен Л. – Адажіо
20. Бетховен Л. – Концерт для скрипки з оркестром ре-мажор
21. Брамс Й. – 8 угорських танців
22. Брамс Й. – Концерт для скрипки з оркестром ре-мінор
23. Брамс Й. – Адажіо з сонати ре- мінор
24. Вівальді А. – 2 концерти для скрипки і камерного оркестру
25. Вівальді А. – 2 концерти «Пори року»
26. Вовк І. – «Українське капріччіо»

27. Галинін Г. – Арія
28. Гершвін Г. 3 фрагменти з опери "Поргі і Бес"
29. Де Фалья М. – 2 п'єси
30. Дебюссі К. – П’єси
31. Задор Д. – «Полонинські картини»
32. Ізаї Е. – Мазурка
33. Ізаї Е. – Соната №3 для скрипки соло
34. Ізаї Е. – Соната №6 для скрипки соло
35. Ізаї Е. – Елегічна поема
36. Ізаї Е. - Соната №5 «Аврора» для скрипки соло
37. Ізаї Е. – Соната-балада
38. Ізаї Е. – Елегійна поема
39. Козаренко О. – Концерт
40. Колесса М. – «3 коломийки»
41. Корчинський М. – Пісня-поема
42. Кос-Анатольський А. – Романс
43. Кос-Анатольський А. – Фантазія
44. Крейслер Ф. – 2 вальси
45. Крейслер Ф. – «П'єси»
46. Крейслер Ф. – «Прекрасний розмарин»
47. Крейслер Ф. – «Синкопи»
48. Кролл Я. – «Банджо і скрипка»
49. Лисенко М. – «Романс», «Елегія»
50. Лисенко М. – «Елегія»
51. Людкевич С. – «Спи дитинко»
52. Людкевич С. – «Роздум»
53. Людкевич С. – «Голосіння»
54. Людкевич С. – Концерт для скрипки з оркестром
55. Людкевич С. – «Чабарашка»

56. Лятошинський Б. – «Мелодія»
57. Мендельсон Ф. – Концерт мі-мінор
58. Моцарт В. А. – Концерт №3 Соль-мажор, К.216
59. Моцарт В. А. – Концерт №5 Ля-мажор, К.219
60. Моцарт В.А. Адажіо з концерту Соль-мажор
61. Паганіні Н. – 24 каприси
62. Паганіні Н.- Шимановський К. – Три каприси
63. Прокоф’єв С. – Вальс
64. Прокоф’єв С. – Гавот
65. Прокоф’єв С. – 5 мелодій
66. Прокоф’єв С. – Сюїта
67. Равель М. – Рапсодія «Циганка»
68. Равель М. – П'єса у формі хабанери
69. Рудницький А. – «Інтрада і фантазія»
70. Сарасате П. – «Циганські наспіви»
71. Сарасате П. – «Андалузький романс»
72. Сарасате П. – «Бакське капріччіо»
73. Сарасате П. – «Хабанера»
74. Свиридов Г. – «Романс»
75. Сен –Санс К. – Етюд у формі вальсу
76. Сен-Санс К. – Інтродукція і Рондо-капрічіозо
77. Сібеліус Я. – Концерт для скрипки з оркестром ре-мінор
78. Скорик М. – Концерт №2 для скрипки з оркестром
79. Скорик М. – Гуцульський триптих
80. Скорик М. – Мелодія
81. Скорик М. – Іспанський танець
82. Скорик М. – Карпатська Рапсодія
83. Стравінський І. – «Жар-птиця»
84. Тартіні Дж. – Соната «Покинута Дідона»

85. Чайковський П. – Концерт для скрипки ре-мажор
86. Чайковський П. – Роздум
87. Чайковський П. – Вальс-скерцо
88. Шимановський К. – Три міфи "Фонтан Аретузи" "Нарцис", "Дріади і Пан"
89. Шимановський К. – 3 каприси по Паганіні
90. Шоссон Е. – Поема
91. Шостакович Д. – Концерти для скрипки №1, 2
92. Шостакович Д. – 4 прелюдії
93. Шостакович Д. – Романс
94. Шостакович Д. – Фантастичні танці
95. Штогаренко А. – Фантазія
96. Шуберт Ф. – П'єси для скрипки
97. Шуман Р. – Фантазія

Камерні твори:

1. Бетховен Л. – Соната №5 Фа-мажор для скрипки і фортепіано, op. 24
2. Брамс Й. – Струнний квартет №2 A-dur, op. 51
3. Брамс Й. – Струнний квартет №3 B-dur, op. 67
4. Брамс Й. – Фортепіанний квінтет f-moll, op. 34
5. Брамс Й. – Соната для скрипки і фортепіано №1 G-dur, op. 78
6. Брамс Й. – Соната для скрипки і фортепіано №2 A-dur, op. 100
7. Брамс Й. – Соната для скрипки і фортепіано №3 d-moll, op. 108
8. Верачіні Дж. – Соната для скрипки і органа h-moll
9. Дума Л. – Соната для скрипки і фортепіано
10. Гайдн Й. – Соната для скрипки і фортепіано «Жайворонок»
11. Енеску Дж. – Соната №3, a-moll, op.25
12. Кніппер Л. – Симфонія-концерт для струнного квартету
13. Кореллі А. – Соната для скрипки і органа №8 e-moll, op.5
14. Лисенко М. – Тріо для двох скрипок і альта

15.Локателлі П. – Соната для скрипки і органа D-dur

16.Людкевич С. – Квартет «Балада» у формі варіацій на українську тему

17.Лятошинський Б. – Український квінтет

18.Лятошинський В. – Соната для скрипки і фортепіано op.15

19.Прокоф'єв С. – Соната №1 для скрипки і фортепіано f-moll, op. 80

20.Станкович Є. – Струнний квартет. Партія I скрипки.

21.Станкович Є. – "Елегія пам'яті С.Людкевича"

22.Скорик М. – Партита №3 для струнного квартету, партія I скрипки

23.Слонімський С. – Соната для скрипки і фортепіано

24.Станкович Є. – "Sonata piccola" для скрипки і фортепіано

25.Франк С. – Соната для скрипки і фортепіано A-dur

26.Шимановський К. Соната для скрипки і фортепіано d-moll, op. 9

27.Шнітке А. – Соната №1, op. 30

28.Шостакович Д. – Фортепіанний квінтет g-moll

29.Шостакович Д. – Струнний квартет №3, тв. 73, Фа-мажор

30.Шостакович Д. – Струнний квартет №7, тв. 108, фа дієз мінор

31.Шостакович Д. – Струнний квартет №8, тв. 110, до мінор

32.Шуберт Ф. – Фортепіанний квінтет A-dur «Форель», op. 114

Значна науково-методична робота – лекції, присвячені проблемам скрипкового виконавства та методики викладання гри на скрипці. Л. Шутко є упорядником і редактором збірок концертного-педагогічного репертуару. Зокрема, у видавництві «Музична Україна» видані в її редакції «Фантазії» І. Вимера (1983), збірка п'єс С. Людкевича, А. Кос-Анатольського, С. Мартона, М. Корчинського (1985), збірка п'єс М. Колесси. Випущена методична розробка «24 каприси П. Роде», стаття «На уроках у професора Ю.І. Янкелевича».

Додаток 9: ПРОФЕСОР І УЧНІ

Фугорська Марія

Слюсар Ліля

Стецяк (Максимець) Орися

Бурко Володимир

Андрейко Оксана

Монастирська Ліда

Заняття із студенткою-дипломанткою Іриною Корній:

Не згинатись

Вище

Розтягнути

Рівно

Голосніше

Широко

Любецька Уляна

Крещенський Сергій

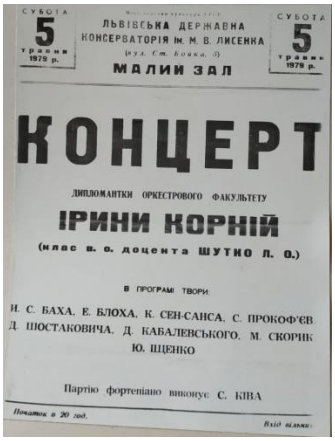

Академічна група, якою керувала Лідія
27.04.1984 р.

Перші Лаурати Міжнародних конкурсів в класі Лідії Остапівни:

Наталія Цайтц

Олег Дулиба

Концерт класу у Великому Залі Львівської Національної Музичної Академії імені М.В.Лисенка, 19.04.2006

О. Божик разом з Л. Шутко та концертмейстером М. Вишневською після концертного виступу у Малому залі ЛНМА імені М.В.Лисенка

Після ювілейного концерту присвяченому 25-ти річчю інструментального дуету Л. Шутко та О. Козаренко
24 грудня 2019 р. у Палаці Потоцьких

Після концертного виступу студенток класу проф. Л. Шутко: концертмейстер З. Данчак, О. Майборода, О. Кравець
Івано-Франківськ, 2014 р.

Після концертного виступу студенток класу проф. Л. Шутко: Б. Сав'юк, О. Кравець, О. Майборода, К. Шалайська, А. Шевченко
Івано-Франківськ, 2015 р.

Після майстер-класу швейцарської скрипальки Аделіни Опреан Л. Шутко зі студенткою Богданою Сав'юк
20.04.2019 р.

Після концертного виступу студенток класу проф. Л. Шутко – К. Шалайською і Б. Сав'юк
2020 р.

Після державного іспиту з магістратури: концертмейстер А. Макаревич, студентка Ю. Абрамова і проф.. Л. Шутко

Список використаних джерел

1. Андрейко О. Виконавська культура скрипаля : теорія та методика формування : монографія. Львів : Галицька видавнича спілка, 2013. - 298 с.
2. Андрейко О. Основи формування виконавської культури скрипаля у вищих мистецьких навчальних закладах. Львів : Галицька видавнича спілка, 2013. - 78 с.
3. Басса О. Видатна Галицька ансамблістка і концертмейстер Анна Станько. Знакові постаті камералістики: до ювілейних дат. Львів, 2019. - С. 136
4. Бєляков М. «Конкурс пройшов, конкурси чекають», «Советская Музыка», 1974, 10 вип.
5. Білинська М. Вірність камерному жанру. *Музика*. 1985. № 6. - С. 12.
6. Благовещенский И. Из истории скрипичной педагогики / под ред. В. Н. Скибина. Минск : Вышэйшая школа, 1980. - 80 с.
7. Бурлаков О. «Таланти твої Україно». *Ленінська молодь*. 1974. 9 лип. - С. 3.
8. Гінзбург Л. Эжен Изаи. Москва : Музгиз, 1959. - 194 с.
9. Гінзбург Л. С. *Морис Маршаль*. Москва : Музыка, 1972. - 176 с.
10. Гинзбург Л., Григорьев В. История скрипичного искусства : в 3 вып. Вып. 1. Москва : Музыка, 1990. - 303 с.
11. Горак Я. Деркач Л. Скрипалька, камералістка, педагог у наукових дослідженнях та спогадах / Яким Горак / Укладачі Артур Микитка, Ніна Дика, гол. Ред.. І. Пилатюк – Львів: Видавець Тетюк Т. В.; 2014. С. 187 – 198.
12. Грабовський В. Львівський струнний квартет. Українська музична енциклопедія. Київ, 2011. - С. 223
13. Грица С. Оркестр народився. Загальнодержавна українська газета *Культура і життя*. 1988. 24 лип. - С. 7.
14. Гутников Б. Об исскустве скрипичной игры. Ленинград : Музыка, 1988. - 56с.

15. Дашак. З. Хто стане першою скрипкою? (П’ятий всесоюзний конкурс) / З. Дашак // Загальнодержавна українська газета Культура і життя. – 1977. 18 вересня. – С.4
16. Давидян Р. Квартетное исскуство : проблемы исполнительства и педагогики. Москва : Музыка, 1984. - 270 с.
17. Дика Н. Львівський струнний квартет. Українська Музична Енциклопедія : в 5 т. / Інститут мистецтвознавства фольклористики та етнології імені М.Т. Рильського НАН України. - Київ., 2011. Т. 3. - С. 223-224.
18. Дика Н. Альтист Зенон Дашак у камерно-інструментальному вимірі України (до 90-х роковин від дня народження) / Камерний простір Львівщини: Постаті та факти.Тези Всеукраїнської науково-практичної конференції 25 квітня 2018 року. - Львів. 2018. – С. 56-59.
19. Довгаленко Ю. Пам’яті Станіслава Людкевича. Газета *Львівська правда*. 1989. 1 лютого. - С. 3.
20. Доманська Г. Скрипка моя яворова. Щотижнева газета *За вільну Україну*. 1997. 20 вересня. - С. 6.
21. Домбровська Д. З нами – його чудова музика : [творчість Станіслава Людкевича] Тижнева газета *Високий замок*. 1993. 21 вересня. - С. 4.
22. Дувірак Д. Прагнемо соборності української культури . Щотижнева газета *За вільну Україну*. 1991. 8 травня. - С.2.
23. Жеплинський Б. Колесса-Залеська Дарія Філаретівна. *Українська музична енциклопедія.*: в 5 т. / Інститут мистецтвознавства фольклористики та етнології імені М.Т. Рильського НАН України. Киів., 2008. Т. 2. [Е-К]. - С. 493.
24. За Вільну Україну - Щотижнева газета. 2001. - 26 січня
25. Заранський В., Чайковська Л. Оркестровий факультет. Кафедра скрипки // Сторінки історії Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка /Друге видання, доповнене. – Львів, 2008: Видавництво «Сполом» . – С.109-124

26. Заранський В. Дашак Зенон Олексійович. *Українська музична енциклопедія.*: в 5 т. / Інститут мистецтвознавства фольклористики та етнології імені М.Т. Рильського НАН України. Київ., 2006. Т.1 [А-Д]. - С. 583.
27. Заранський В. Український скрипковий концерт : навч. посіб. Львів :ЛНМА імені М. В. Лисенка, 2003. - 222с.
28. Захарчук О. Примноження традицій . Загальнодержавна українська газета *Культура і життя*. 1998. 2 груд.(№ 48) . - С. 3.
29. Знакові постаті камералістики: до ювілейних дат : тези Міжнародної наук.-творчої конференції, 20 листопада 2019 р. – Львів / ЛНМА імені М. В. Лисенка, 2019. - 172 с.
30. Іванова С. Не музиканти віртуози. Газета *Неділя*. 1995. 19 трав. - С.3.
31. Камерно-інструментальний ансамбль: традиції та сучасний вимір : тези Міжнародної науково-практичної конференції, 9 грудня 2016 року. – Львів / ЛНМА імені М. В. Лисенка, 2017. - 127 с.
32. Камерно-інструментальний ансамбль: історія, теорія, практика : зб. ст. Серія. Виконавське Мистецтво. Кн. 1. Львів : Сполом, 2010. - 458 с.
33. Камерний простір Львівщини: постаті та факти : тези Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25 квітня 2018 р. Львів / ЛНМА ім. М. В. Лисенка, 2018.- 93 с.
34. Карпатич Г. Творить благо і в концертних залах. Газета *Львівська правда*. 1988. 5 лютого. - С. 3.
35. Кашкадамова Н. У рік Брамса. Загальнодержавна українська газета *Культура і життя*. 1983. 12 червня. - С. 6.
36. Кашкамадова Н. Пам’яті Баха і Генделя. Загальнодержавна українська газета *Культура і життя*. 1985. 2 червня. -С. 6.
37. Квасневський В. Скрипка – моє життя : [про скрипачку Л. Шутко] Газета *Неділя*. 1995. 24 березня. - С. 4.
38. Квасневський В. Зростають віртуози : [творчість скрипачки

Л. Шутко] Загальнодержавна українська газета *Культура і життя*. 1997. 14 травня (№78). - С.3.

39. Коноварт У., Твердохліб Г. Вічна музика геніїв. *Ленінська молодь*. 1985, 16 квіт. - С.3.

40. Кияновська Л. Духовна культура не знає провінцій. Науково-популярний український журнал *Музика.* 1990. № 1. - С. 4.

41. Кияновська Л. І музика звучала скрізь… *Просвіта.* 1994. Січня. (№ 127). - С.4.

42. Кияновська Л. Ланцюг білосніжних вершин і справжній азарт концертності… Тижнева газета *Високий замок*. 2001. 16. січня. - С. 5.

43. Кияновська Л. Знову «комплекс неповноцінності». Загальнодержавна українська газета *Культура і життя*. 1950 30 грудня. - С. 3.

44. Кияновська Л. Не роздрапувати старі рани, а подумати про плідну співпрацю закликає українців і поляків професор з Жешува. Тижнева газета *Високий замок*. 1999. 8 червня. - С. 7.

45. Кияновська Л. Спадщина, що завжди сучасна. *Ленінська молодь*. 1988. 19.березня. - С . 4.

46. Кияновська Л. Чарівна скрипка. Науково-популярний український журнал *Музика.*2007. №6. - С.10

47. Кияновська Л. Чому занепадає консерваторія? Загальнодержавна українська газета *Культура і життя.* 1992. 18 січня. - С. 4.

48. Коган Л. Воспоминания. Письма. Статьи. Интервью / сост. В. Ю. Григорьев. Москва : Сов. композитор, 1987. - 256 с.

49. Козаренко О. Наша сучасниця – Лідія Шутко (творчий портрет). *Наше життя*. 2004. Вересень. - С.11-12

50. Козаренко О. Чарівна скрипка Лідії Шутко : 30 років мистецької долі / О. Козаренко // Тижнева газета Високий замок. – 1977. 19 вересня. - С. 6.

51. Козлов В. Новини музичного Львова. Газета *Вільна Україна*. 1986.

12 груд. - С. 3.

52. Козлов В. Скрипка з органом серце грає : грає народна артистка України Лідія Шутко. Тижнева газета *Високий замок*. 2000. 16 травня. - С. 7.

53. Козлов В. Цірікус К. Фестиваль «Віртуози країни». Загальнодержавна українська газета *Культура і життя,* 1984, 12. серпня. - С. 6.

54. Котова Г. Сходження. Газета *Вільна Україна*. 1986. 7 січня. - С. 3.

55. Корній Л., Сюта Б. Історія української музичної культури : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : НМАУ імені П. І. Чайковського, 2011. -736 с.

56. Корній Л., Сюта Б. Українська музична культура. Погляд крізь віки. Київ : Муз. Україна, 2014. - 592 с.

57. Крейслер Ф. Статьи и воспоминания /под ред. И.М. Андриевского, А. В.Спренцис. Киев : КИМ, 2010. - 208 с.

58. Крих Ю. Спогади. Статті. Рецензії. Листування. Коломия : Вік, 1996. - 96 с.

59. Кукова І., фрагмент зі статті «…і музики чарівний світ» , газета «Ленінська молодь» від 22 січня 1983 р.

60. Лапенко В. Ідейний гарт – на передній край. Газета *Вільна Україна*. 1986. 21 жовт. - С. 12.

61. Лапенко В. Здобуток львівської скрипачки. *Ленінська молодь*. 1972. 13 липня.

62. Лапенко В. Львівський камерний. Газета *Вільна Україна*. 1984. 6.липня. - С .3.

63. Лапенко В. Мовою музики. *Трибуна лектора*. 1986. № 5. - С. 40.

64. Лапенко В. Третій семестр. Науково-популярний український журнал Музика. – 1986.- № 5.- с.23.

65. Лапенко В., Козачук З. Супутниця життя. Газета *Вільна Україна*. 1975. 1 жовтня.

66. Лесюк П. Лідія Шутко : штрихи до портрета скрипальки . *Вісник Прикарпатського університету*. Сер. *Мистецтвознавство.* Вип. 17/18. Івано-Франківськ. С. 291–295.

67. Мазепа Л. На оновленій землі. Науково-популярний український журнал *Музика*. 1979. № 4. - С. 3–4.

68. Мазепа Л. Шлях до муз. Академії у Львові : у 2 т. / Л. Мазепа, Т. Мазепа. Львів : СПОЛОМ, 2003. Т. 2. – С. 63, 68, 69, 79, 107-109, 135, 150, 160, 171, 172, 183, 186.

69. Микитка А. Львівський камерний оркестр. 1959-1999. – Львів, 2000

70. Журнал *Музыкальная жизнь*. 1974. - №16. - С. 4

71. Наукові збірки Львівської національної музичної академії ім. М. В Лисенка / ЛНМА імені М. В. Лисенка ; [гол. ред. : І. Пилатюк, наук. ред.-упор. : Ніна Дика] – Львів, 2013. Вип. 31 : Виконавське мистецтво. Камерно-інструментальний ансамбль : історія, теорія, практика. 340 с.

72. Олексієнко Т. Успіх мистецької молоді. Науково-популярний український журнал *Музика*. 1974 № 5.
С. 21–22.

73. Олексюк М. Де цінують музику, там є майбутнє. Щотижнева газета *За вільну Україну*. 1994. 3 серпня. - С. 3.

74. Олексюк М. Молода осінь піаністки : [М. Крушельницької].
Щотижнева газета *За вільну Україну*. 1994. 27 грудня. - С.4.

75. Онуфрієнко А. На крилах музики. Газета *Львівська правда*. 1978. 3 грудня. - С. 3.

76. Павлишин С. Концерти з творів С. Людкевича / С. Павлишин // Газета *Вільна Україна*. 1987. 11 лютого. - С. 4.

77. Павлій Г. Духовний тезаурус музиканта. Львів : Каменяр, 2015. - 291 с.

78. Павлій Г. Лекгер Дмитро Миколайович. Українська музична енциклопедія : в 5 т. / Інститут мистецтвознавства фольклористики та

етнології ім. М.Т. Рильського НАН України. Київ., 2011. Т.3. [Е-К]. С. 69–70.

79. Паін І. – незабутні концерти // *Лишаются назавжди з вами*…Ісак Паїн. Львів : Каменяр, 2012. - С. 263–264.

80. Паламарчук О. Перемога львів'ян. Загальнодержавна українська газета *Культура і життя*. 1998. 30 черв. - С. 3.

81. Погожева Т. В. Вопросы методики обучения игре на скрипке. Москва : Музыка, 1966. - 153 с.

82. Раабен Л. Леопольд Семенович Ауэр : очерк жизни и деятельности. Ленинград : Музгиз, 1962. - 178 с.

83. Романюк П. Сфінкс або таємниці українського патріота, зашифровані в музиці . Загальнодержавна українська газета *Культура і життя*. 1999.-6 січня (№ 1). - С. 2.

84. Савак В. Від Москви до Карпат… *Ленінська молодь*. 1981. 17 лют. - С.1,2.

85. Сиротюк Т. Богдан Каськів : творчий портрет. Львів : Вид.-во ЛНМА ім. М. Лисенка, 2011.- 96 с.

86. Сирохіп В. Музика українського зарубіжжя . Щотижнева газета *За вільну Україну*. 1991. 17 квітня. - С. 1.

87. Созанський Н. Муза-душа нації. Тут ростять її і плекають. Муз. Школа ім. С. Крушельницької на порозі 50-річчя. Тижнева газета *Високий замок*. 1993. 29 липня. - С. 3.

88. Соколовський Ю. Квартетний клас : навч. посіб. Львів : СПОЛОМ, 2013. - 352 с.

89. Старух Т. Львовская золотая осень // Советская музыка. - 1984 –N.2.

90. Стеценко В. Свідчення зрілості. Загальнодержавна українська газета *Культура і життя*. 1974. 11 липня.

91. Стеценко В.К. Методика навчання гри на скрипці .Частина 2. : підручник для студентів музичних училищ. Київ: Музична Україна, 1982. - 120 с.

92. Сторінки історії Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка. Львів : Сполом, 2009. - 352 с.

93. Сторінки камерно-інструментального виконавства: українська та світова парадигма : тези Міжнар. наук.-практ. конф., 14 груд. 2017 р. Львів : ЛНМА ім. М. В. Лисенка, 2017. - 65 с.

94. Струве Б.А. Процесс формирования виол и скрипок. Москва : Музгиз, 1959. - 266 с.

95. Сюта Б. Живі традиції славного маестро. Загальнодержавна українська газета *Культура і життя.* 1995. №4. 28 січня. - С.4.

96. Сюта Б. Осінні «Контрасти» Львова. Загальнодержавна українська газета *Культура і життя*. 2001. 17 листопада (№ 30). - С. 132.

97. Терещенко А. Каськів Олег Богданович. *Українська музична енциклопедія* : в 5 т. / Інститут мистецтвознавства фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України. Київ., 2008. Т. 2 [Е-К]. - С. 338-339.

98. Третяк І. Віртуози запрошують. Щотижнева газета *За вільну Україну*. 1991. – 7 травня. - С. 1.

99. Фільц Б. Деркач Олександра (Леся) Пилипівна. *Українська музична енциклопедія.* : / Інститут мистецтвознавства фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України. Київ., 2006. Т. 1[А-Д]. - С. 601.

100. Фільц Б. Колесса Харитина Миколаївна. *Українська музична енциклопедія :* в 5 т. / Інститут мистецтвознавства фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України. Київ., 2008. Т. 2 [Е-К]. - С. 492.

101. Хромов М. Не розплескати натхнення. *Ленінська молодь*. 1986. 19. липня. - С. 4.

102. Хромов М. Під знаком Моцарта *Молода Галичина*. 1991. 26.серпня. - С. .4.

103. Цап О. Відділ скрипки. Львівська середня спеціалізована музична школа-інтернат імені Соломії Крушельницької. Сторінки Історії. – Львів: Камула, 2017. - С. 49-62.

104. Цірікус К. Звіт молодих музикантів. Газета *Вільна Україна*. 1978, 21 трав. - С. 3.

105. Шевченко Т. «Віртуози – 93». Загальнодержавна українська газета *Культура і життя*. 1993. №30/31, 31 липня. - С. 7.

106. Швець Н. Львів фестивальний. Газета *Вільна Україна*. 1982. 26 трав. - С.4 .

107. Швець-Савицька Н. Свято, яке завжди з нами. Загальнодержавна українська газета *Культура і життя*. 2000. 18 листопада (№ 2). - С. 4.

108. Шуп'яна Т. Кафедра камерного ансамблю та струнного квартету – погляд крізь призму часу / Тетяна Шуп'яна // Камерно-інструментальний ансамбль: історія, теорія, практика / : наук. зб. серія: Виконавське мистецтво / ЛНМА ім. М.В. Лисенка ; Львів : «Сполом», 2011. – Випуск 25. - С. 296-305.

109. Юсов С. Таке свято – рідкість. Науково-популярний український журнал *Музика.* 1989. №2. - С. 25.

110. Яворський Е. Конкурс імені Стефана Турчака. Науково-популярний український журнал *Музик*а. 1994. №2. - С. 13.

111. Якуб'як Я. Звучить литовська музика. Газета *Вільна Україна*. 1982. 14 трав. - С. 4.

112. Янкелевич Ю.І. Педагогическое наследие.1983. – С. 3-10.

113. Ясіновський Ю. Творча зрілість. Газета *Вільна Україна*. 1983. 20 лютого. - С. 4.

114. Diario de Teruel. – 1992 . 21листопада

115. Main Post. – 1993. 26 жовтня

116. News & Views. 2000